

ТРАФИКЪТ НА ХОРА

Въпроси и отговори

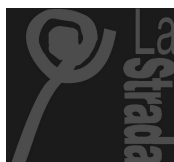
TRAFFICKING IN PERSONS

Questions and Answers

Фондация „Асоциация Анимус“ е неправителствена организация, работеща в помощ на пострадали от насилие. Екипът се състои от психолози, психотерапевти и социални работници. Центърът за възстановяване, консултиране и психотерапия към организацията, развива и предоставя психологически и социални услуги на жени, юноши и деца.

„Animus Association Foundation“ is a non-governmental organization that provides help and support to victims of violence. The team includes psychologists, psychotherapists and social workers. The Centre for Rehabilitation, Counselling and Psychotherapy provides psychological and social services to women, children and adolescents.

Фондация „Асоциация Анимус“ е съчредител на международната програма „Ла Страда“ за превенция на трафика на хора в Централна и Източна Европа. Програмата се осъществява едновременно в България, Полша, Чехия, Холандия, Беларус, Босна и Херцеговина, Молдова и Македония.

„Animus Association Foundation“ is founder member of La Strada International Program for prevention of trafficking in persons in Central and Eastern Europe. The program is carried out in Bulgaria, Poland, Czech Republic, Holland, Bosnia and Herzegovina, Moldova, and Macedonia.

Настоящото издание съдържа статии, описващи директния опит на специалисти в областта на подпомагането на жертви на трафик, както и работещи в превенцията на трафика на деца.

The present edition includes articles, describing the experience of professionals in the field of working with victims of trafficking and supporting other specialists working in prevention of child trafficking.

«Трафикът на хора – въпроси и отговори» се реализира с финансовата подкрепа на Geneva Global Inc, King Baudouin Foundation, Sticing DOEN

„Trafficking in persons – questions and answers“ is realized with the financial support of Geneva Global Inc, King Baudouin Foundation, Sticing DOEN

ТРАФИКЪТ НА ХОРА – ВЪПРОСИ И ОТГОВОРИ

Второ издание

1. Какво преживяват жените жертви на трафик и защо? Мария Чомарова	4
2. Идентификацията на жертвите на трафик Донка Петрова, Надя Кожухарова	5
3. Как помагаме на жените, жертви на трафик Надя Кожухарова	8
4. Развиването в Анимус на програми за жени, оцелели от трафик Надежда Стойчева	10
5. Разговорите по повод трафика на жени на Горещата телефонна линия Николета Атанасова	11
6. Период за възстановяване и размисъл, репатриране и завръщане на жертвите на трафика на хора. Законодателство в областта на борбата с трафика на хора София Андреева	12
7. Проституцията в България: обща ситуация, сексуално здраве и предоставяни здравни услуги Виолета Кандижкова	15
8. Децата говорят: Рискови фактори и фактори на устойчивост спрямо трафика на деца в Югоизточна Европа Диана Радева, Светлана Благоева	17
9. Юношите и институциите Диана Радева, Светлана Благоева	20

TRAFFICKING IN PERSONS – QUESTIONS AND ANSWERS

second edition

1. What do Women Victims of Trafficking Suffer and Why? Maria Tchomarova	23
2. Victims of Trafficking in Human Beings: Is Identification Possible? Donka Petrova, Nadya Kozuharova	24
3. How We Help Women, Survivors of Trafficking? Nadia Kozhouharova	27
4. Developing an Animus Association Care. Program for Women Victims of Trafficking Nadejda Stoytcheva	28
5. Talking about Trafficking in Women on the 24-hour Help-line Nikoleta Atanasova	30
6. Recovery and Reflection Period, Residence Permit, Repatriation and Return of Victims of Trafficking in Human Beings Sofia Andreeva	30
7. Prostitution in Bulgaria: the situation, sexual health and available health services Violeta Kandjikova	33
8. Children Speak Out: Trafficking Risk and Resilience in Southeast Europe Diana Radeva, Svetlana Blagoeva	35
9. Youths and Institutions Diana Radeva, Svetlana Blagoeva	37

КАКВО ПРЕЖИВЯВАТ ЖЕНИТЕ, ОЦЕЛЕЛИ ОТ ТРАФИК И ЗАЩО?

Мария Чомарова
Психотерапевт

В тази кратка статия ще се опитам с няколко думи да обобща психичните и емоционалните проблеми, с които трябва да се справят жените, успели да се спасят от трафика. Бих искала на популярен език да обясня, защо жените се срещат с тези проблеми. Мнението на специалистите-психотерапевти е, че почти всички хора, поставени в ситуация на насилие, реагират по приблизително един и същ начин.

Наборът от психични защити, с които хората разполагат, не е много голям и се изучава така, както се изучава човешката анатомия. Има точно разработена система за манипулация на хората, която е отдавна известна и се практикува в тотални общности като концлагерите, сектите и т. н. В трафика на жени се използват същите механизми:

Тежко насилие – изнасилвания, жестоки изтезания, побой, глад. Целта е жертвата да се постави в екстремални условия за оцеляване. Атакува се психичния защитен механизъм на човек, който се състои във вярата, че светът около нас може да бъде контролиран. Всички ние знаем, че човек е смъртен, но всички се страхуваме от смъртта. Ето защо природата ни е снабдила със защити, които подхранват илюзията, че управляваме живота си. Тези защити са важни, защото ни помагат да планираме, да сме инициативни, да общуваме и т. н. Когато проблемът за смъртта от екзистенциален се превърне в болезнено личен, защитите, които обикновено използваме, повече не могат да ни служат. Както при свръх напрежение, бушонът изгаря, за да прекъсне токовата верига и да не се подпали цялата инсталация, така и при опасност за живота човек „изключва“, престава да разсъждава с една единствена цел – физическото оцеляване. Цената на това е висока и травмира психиката. Насилниците използват това свойство на човешката природа, за да заставят жените да им се подчиняват безпрекословно, да проституират и т. н.

Физическо изтощение. Системата от манипулации включва правилото да не се дава никаква възможност на жертвата за почивка – никаква възможност да остане насаме със себе си и да помисли, да разсъди и да се възстанови поне отчасти и да предприеме действия в своя защита. 20-часовият работен ден носи големи печалби, но той е важен и за „пречупването“ на психиката на жената.

Тотален контрол и изолация. Жертвата се изолира от външния свят, забранява ѝ се да общува с други хора освен с насилника и строго се следи. Жените, жертви на трафик, обикновено живеят и работят на едно и също място. Човек не може да подтисне своята потребност от комуникация, но общувайки само с насилника той започва да приема изкривена информация за света и за себе си. Посланието е едно единствено – животът на жената не е ценен, тя не струва нищо. Тя е виновна за случилото се, защото „дължи пари“, тъй като е купена и трябва да се „изплати“. Разбира се тя никога не може да се „откупи“ и бива продадена наново на друг сутеньор. Системата на продажбата е важна. Първо се въ-

вежда идеята, че жената е стока, роб, а не човек като другите, и второ у нея се затвърждава представата за тоталния свят, свят на насилие и контрол като единствено възможно. Всички сводници са се „научили“ да работят по един и същ „стандарт“. Понякога тормозът се сменя с малки жестове на внимание – подаръци, проява на милост (например да се заведе жената на лекар). Това има за цел да привърже жената към насилника и често успява, защото човек е устроен така, че има нужда да стане близък с някой, да види нещо добро.

Споменах някои основни механизми за „промиване на мозъка“ на човек, за да обясня по-добре с какво ще трябва да се справят оцелелите жени в емоционален план. В първите дни по време и след бягството, те са много мобилизирани и обикновено са точни и адекватни. След като се поотпуснат и се почувстват макар и малко сигурни, като видят, че някой се грижи за тях, започват постепенно да осъзнават чудовищните размери на това, което се е случило. Тогава започват да се проявяват симптомите на травмата, които са известни като Пост травматично стресово разстройство.

Някои жени „отцепват“ действителността в ситуация на трафик. Те успяват да съхранят част от своята личност на свободен човек. Всеки изминат ден на насилие и контрол атакува предишните представи на жената за себе си и за света, така че тя постепенно ги „забравя“. Ако не може да забрави, жената „полудява“, защото влиза в противоречие между собствените си представи и абсурдната реалност. Травматичните симптоми напомнят симптомите на психична болест, но това са две съвсем различни диагнози и се лекуват по съвсем различен начин. По-често срещаните симптоми са: нощни кошмари, внезапно нахлуване на картини и образи, свързани с миналото насилие и др. Най-големият проблем е, че човек е „блокиран“, тъй като е загубил предишната си идея за света като подредено и предсказуемо място. Загубил е способността да контролира живота си. Жената, преживяла трафик, се чувства празна и вцепенена, поради факта, че не е в състояние да понесе бурните емоции, които са в нея. Достъпът ѝ до емоционалния живот е също блокиран, тъй като чувствата ѝ са свръхмерни: чувства на вина, гняв, страх и отвращение от себе си.

За съжаление ние хората сме много крехки същества, лесно можем да бъдем ранени и трудно се възстановяваме. Насилник с бухалка може за минути да изпочупи всички кости и да разкъса вътрешните органи на човек. За да се възстанови пострадалия е нужна болница със сложна апаратура, специални грижи и много време. Травматичното събитие връхлита внезапно човека, но причинява сериозни проблеми за бъдещето. Най-поразяващи са ударите, нанесени от други хора, много повече от природни бедствия или катастрофи. Механизмите, за манипулиране, които описах пречупват жената само за няколко месеца. Един автор беше сравнил травмираната душа със счупена ваза на малки парченца. Издирването на тези парченца и залепването им е дълъг и сложен процес. Но така както са известни начините за разрушаване на човешката психика, са известни и механизмите за възстановяването ѝ. Психотерапията дава възможност за това.

Пътят за преодоляване на травмата не е така прост и елементарен. Не може да бъде описан с няколко думи, както описах процеса на разрушаване. Целта на терапията е да се овласти жената, да се възвърне нейната автономност, да се „преведе“ безопасно през морето от бурни чувства, за да се приеме отново цялостна и да заживее живота си на свободен човек.

ЖЕРТВЕТЕ НА ТРАФИК НА ХОРА: ВЪЗМОЖНА ЛИ Е ИДЕНТИФИКАЦИЯТА

Донка Петрова

Клиничен психолог¹

Консултант: **Надя Кожухарова**²

В началото на лятото³ към Фондация „Асоциация Анимус“ (ФАА) се обърнаха за съдействие колеги от партнираща организация в Германия за подпомагане на 9 момичета жертви на трафик на хора. По време на свързването с нас, момичетата се намираха в затвора, след разбиране на канал за трафик. Благодарение на усилията на колегите, срещу тях не се предвиждаха обвинения – и те желаеха съдействие за завръщането си в България. От Германска страна бяха закупени билети. От страна на Фондация „Асоциация Анимус“ се очакваше съдействие при пристигането на момичетата на българска територия – посрещане, настаняване, кризисна интервенция и план за действие. За организирането на работата по този случай, се изискваше пълната мобилизация на екипа, поради броя на девойките и обема на работа, свързан с настаняването на толкова голяма група клиенти наведнъж. Очакванията ни бяха за момичетата с тежки психологически травми, объркани и нуждаещи се от много неща.

На летището обаче се сблъскахме с нещо коренно различно – с дръзки и „отракани“ млади жени, които на разпята от Гранична полиция, директно заявиха, че са заминали да проституират доброволно и повече нямат нужда от съдействие, защото роднините им ще дойдат да си ги приберат. Кое то се и случи.

Останахме озадачени и разочаровани. Измамил ли ни бяха тези момичета? Това бе първият подобен случай в нашата практика. След всичките ни усилия бяхме останали сами на летището в полунощ. Още повече, че трябваше да понесем почти враждебното отношение и ядовитите забележки на гранична полиция, че си губим времето и ресурсите с някакви „проститутки“ и крадли, които ни използват.

Този скоросен случай изправи екипа на ФАА пред редица въпроси – жертви на трафик ли са наистина тези момичета или злоупотребяващи? Трябваше ли да бъдат подпомагани? Как би могло да се установи дали са жертви на трафик? До този момент вярвахме на нашите клиенти: ако кажеха, че са жертви на трафик, се отнасяхме към тях като такива. Но след този случай, не можехме да бъдем толкова сигурни.

Тази статия няма претенциите да покрие аспектите на проблема или да даде отговор на всички въпроси, възникващи във връзка с идентичността на жертвите на трафик. Тя има за цел да се изведат от опита ни на консултанти и психотерапевти някои от несъмнените белези, които характеризират поведението и емоционалните реакции на жените жертви на трафик.

Защо въпросът за идентификацията е толкова важен днес?

Многократно е отбелязвано, че трафикът на хора е проблем, придобиващ все по-застрашителни измерения, надхвърляящ международните усилия да бъде спрян, както и, че жертвите не получават подкрепата и ресурсите необходими за възстановяването им. Дълго време единствените застъпници на правата на пострадалите от трафик жени в България, бяха неправителствените организации. В резултат на техните усилия и лобиране, проблемът е получил по-голяма гласност и все повече служби и институции го разпознават и работят с него. Благодарение на лобирането се приеха закони срещу трафика на хора – закони, които целят да гарантират защита на жертвите и осигуряването им със специален статут, така че те да не подлежат на наказателна отговорност. С увеличаването на официализирането и институционализирането на грижата за пострадалите, нараства и необходимостта от идентифициране на „истинските жертви“. Нашият екип би могъл да се справи с разочаровашия опит на летището, но не може да се очаква подобна реакция от институциите. НПО е независима организация – членовете ѝ могат да използват негативния опит, за да направят изводи за процеса на трафик и как да се адаптират дейностите към изискванията на променящата се реалност. Но отнесен към институциите, подобен случай би довел до рестриктивни мерки и ограничен достъп до услуги – дори за хората, които най-много се нуждаят от помощ. Например, след описания случай, много е вероятно полицията на летището да се отнесе към следващата група от трафицирани момичета, като към „обикновени проститутки и престъпници“ и да не им се предложи никаква помощ, нито подкрепата, предвидена за тях в закона. Според нас, идентификация е важна не толкова, за да се предпазят институциите от измама, а за да се осигури на жертвите достъп до помощта, от която се нуждаят и имат законното право да получат.

Психологическите белези за идентификация – реконструирани на опита

Асоциация Анимус¹ / Ла Страда България е една от малкото организации в страната, поставила сред своите приоритети работата с жени, жертви на трафик – тяхното психическо възстановяване и социална реадаптация. Тези цели определят и типа условия, в които се работи: от една страна – осигуряване на физическа сигурна и защитена среда, практическа подкрепа и от друга – работа с вътрешните преживявания, предоставяне на пространство и възможности на жената, жертва на трафик, да изживее своите емоции и да осмисли ситуацията и целите си.

Броят на нашите клиенти, жертви на трафик на хора, нараства с всяка изминала година – това ни е дало възможността да направим множество наблюдения и заключения за тяхното функциониране и типично поведение и реакции. От пръв поглед привлича внимание фактът, че тези жени са държат по различен начин, от жертвите на други видове насилие – тяхното поведение е непредсказуемо, изненадващо и често предизвиква раздразнение и дори гняв в консултанта, а не готовност да им се помогне. Ключът към разбирането на това пострадалите от трафик е в несъзнаваното възстановяване на травматичния опит.

¹ Донка Петрова е клиничен психолог в Кризисното звено и докторант по педагогическа психология

² Надя Кожухарова е психотерапевт в „Асоциация Анимус“ и национален координатор на Ла Страда България

³ 2007 г.

¹ Асоциация Анимус е НПО, работеща с жени и юноши, преживели насилие. Програмите, които тя предлага са: 24-часова гореща линия за жертви на насилие; Кризисен център за възстановяване на жени, юноши и деца, преживели насилие; дългосрочна терапевтична програма; социална програма; програма за консултиране на двойки с проблеми, свързани с насилие.

Когато бе попитана, защо повтаря с приятеля си неприятните и унижителни сексуални практики, за които е била насилвана да участва в ситуацията на трафик, девойката отговаря: „Това е като мръсна дреха, която се опитваш да изпереш отново и отново, но не можеш.“

Поведението на жертвите на трафик, въпреки, че е различно в отделните случаи, има една основна прилика – винаги е насочено в опит да се преодолеят травматичните преживявания; дори отминали, те продължават да са доминиращата сила във вътрешната реалност на момичетата. И ако внимателно изследваме техните действия и реакции, бихме открили това, което думите не могат да изразят – белезите на трафика, на психическото и физическо насилие и унижение, на принудата и сексуалната злоупотреба, на изолацията и лишаването от контрол и свобода.

Жертвата: опит за описание

Непосредствено след завръщането на жертвите след ситуация на трафик, с голяма степен на консистентност, се срещат много от симптомите на пост травматичното стресово разстройство (ПТСР) – внезапни спомени, нахлуващи мисли за травматичното събитие и др. Обичайни са когнитивните нарушения – дезорганизирано мислене, объркване, проблеми с паметта. Особено чести са нарушенията на съня, от една страна – кошмари, трудности при заспиване, лесно събуждане, от друга – нарушени са самите патерни на сън, поради спецификата на работата им в ситуацията на трафик – тези момичета са свикнали да бодърстват през нощта и да спят поне до обяд.

Силно впечатление прави, също така, тяхната висока тревожност в първите часове и дни след пристигането. Жените често демонстрират ажитираност, непоседливост, крайни емоционални прояви – до степен на несъответен афект.

„Клаустрофобия“ – не в клиничен смисъл, но в много от случаите поведението на жертвите е в известна степен клаустрофобично – те изпадат в силна, понякога неовладяема тревожност, когато се наложи да пребивават в затворени помещения. Затворените пространства явно актуализират за тях усещането за контрол, ограничение, липса на свобода и им въздействат по такъв начин, че те демонстрират почти непреодолим стремеж да излязат и тръгнат без да знаят накъде. „Накъдето ми видят очите“ – макар и клиширана, тази реплика често може да бъде чута от момиче, завърнало се от ситуация на трафик.

Често се наблюдават и други типове натрапливо поведение – напр. пазаруване. Тези от жертвите, които се връщат в страната с някакви средства, са склонни да се впускат в пазаруване – най-вече на дрехи и козметика – и то така, че до няколко дни остават без никакви средства.

Друга характерна реакция сред завърналите се жертви е злоупотребата с храна, алкохол, цигари. Трафикът на хора, като ситуация на продължителна злоупотреба, генерира у жертвите извънредно висока и завладяваща тревожност. Подобно, в същността си, саморазрушително поведение осигурява временно облекчение от завладяващата емоционална болка – не случайно в психологическата литература то бива наричано „tension reduction behaviour“ (поведение за намаляване на напрежението).

Много честа последица от трафика на хора, проявяваща се обикновено малко след завръщането, е интензивното преживяване на гняв, дори ярост. По време на самата злоупотреба усилията на жертвата биват насочени към нейното оцеляване – да се съхрани в чисто физически смисъл. Ето защо естествените емоционални реакции на това деградиращо преживяване биват изгласкани, отцепени. Гневът към насилниците,

който неизбежно възниква, не може да бъде свободно изразен, защото това крие риск – затова остава в сферата на несъзнаваното – понякога много, много дълго. Трафикът на хора е продължителна злоупотреба – сексуална и физическа, в такава ситуация жертвата е напълно лишена от контрол върху живота си – всеки опит за независимост се наказва жестоко, дори може да крие риск за живота. Скоро жертвите започват да си казват: „Защо въобще да се опитвам, всичко е безсмислено.“ В резултат се стига до усещане за пълно безсилие. И ако ранната среда на отглеждането на жертвата е предразполагала към заучена безпомощност, в настоящата ситуация тези тенденции се актуализират и подсилват.

Попаднали в безопасна среда, жертвите рано или късно отново влизат в контакт с гнева си, останал потиснат дълго време. Сега изразяването му вече е възможно – и често се случва внезапно и по един „експлозивен“ начин – често чрез цялото тяло, неконтролируемо под формата на кръсъци, псувни, удряне и блъскане на предмети. Същевременно, при тези жени, в почти всички случаи се наблюдава много нисък праг на фрустрация.

За Н. Н. беше осигурен пакет от медицински услуги, сред които и преглед при гинеколог. За нея това беше нещо крайно нежелано, въпреки опитите ни да подчертаем, че е за нейно добро. Пред кабинета на лекаря тя започна да става все по-гневна и нетърпелива. След прегледа тя бе буквално залята от своя гняв – започна да псува по улицата, но не някой определен човек или обект, а по един по-скоро не персонален начин; в таксито започна да блъска седалката и да драци с нокти по тапицерията. На улицата Н. вече крещеше: „Какви са тези! Нямам право да ми казват, не могат да правят това...“

Думи, явно предназначени към нейните насилници, но успели да бъдат изказани едва сега.

Колкото и разрушително да е това поведение, младата жена, най-накрая се свързва с потиснатия си гняв, предизвикан от вътрешната ѝ травма.

Всички тези отличителни белези, обикновено, са недвусмислени показатели за история на злоупотреба, но за да бъдат отчетени е необходимо едно по-продължително наблюдение на клиентите. Не е възможно тези специфични особености да бъдат забелязани при кратки и повърхностни контакти. Откриването на същинските показатели на този тип злоупотреба, според нас изисква един сравнително продължителен контакт с клиентката – достатъчно дълъг за провеждане на пълна психологическа оценка. Разбираемо е желанието на държавните структури като полицията – да има ясни и бързи начини за разкриване на измамниците – но реално това не е възможно. Необходимостта от изграждане на терапевтична връзка с клиентката и оценката на случая, според нас се подчертава и от нашето наблюдение, че жените, жертва на трафика на хора, в общия случай са с травматична история – и то най-често с история на сексуална злоупотреба – в детството или в ранното юношество. Това е нещо, до което не се достига бързо и лесно в процеса на консултиране/кризисна интервенция. Независимо от типа социална среда, от която произлиза жертвата, с висока степен на консистентност се откриват инциденти на сексуално насилие в ранната история. В някои от случаите, това са внезапни и дълбоко разтърсващи инциденти:

И. Л. е момиче от „добро“ семейство и е водила сравнително обикновен, според традиционните представи живот, докато не става жертва на изнасилване от непознат на 15 годишна възраст. След това тя напуска училище и дома си и заживява сама. В опит да загърби миналото и да започне отново, тя заминава на работа в Германия чрез фирма посредник, но вместо това бива принудена да проституира.

В други случаи сексуалната злоупотреба е част от серия травмиращи изживявания в ранния живот:

Като малка И. З. живее в малко село и търпи драстично насилие от своя баща – побой, връзвания. Ето защо избягва и заедно с по-голямата си сестра заживява в града. Когато е на 13 г., тя е изнасилена от клиент в заведението, където работи сестра ѝ. В опита си да избяга от тази среда и това минало тя се омъжва на 16 г., но е изоставена от съпруга си, докато е бременна. След раждането на детето, И. З. вижда в проституцията най-лесния начин за печелене на пари – започва доброволно, но в последствие е експлоатирана за работа в лоши условия и без заплащане.

Сексуалната злоупотреба в детството/юношеството може да се опише като подриващо психологическите устои на още формиращата се личност преживяване, включващо травматична сексуализация, чувство, че си предаден, изоставен, стигматизация и развитие на чувство за безсилие.

Г. Н. е от малко село. Родителите ѝ се развеждат, когато тя е малко дете, след което майка ѝ заживява с друг мъж. Доведеният баща на Г. я изнасилва, когато тя е на 13 г. Момичето споделя това с майка ѝ, но майката не предприема нищо, не се разделя с този мъж. Хората от селото научават за случилото се и започват да се държат по крайно обвиняващ и стигматизиращ начин спрямо Г. В последствие момичето се чувства напълно отхвърлено и решава да прекъсне връзките със семейството си и да замине за града, където да се издържва сама. На 15 г. попада в ръцете на сводниците.

В голямата част от случаите, сексуалната злоупотреба в ранна възраст се явява мощна предсказваща величина за риск от повторна сексуална виктимизация и в по-нататъшния живот. Злоупотребата накърнява самооценката, кара жертвата да изпитва безпомощност и липса на контрол върху своето тяло и своя живот. Това създава уязвимост. От една страна, подобна ранна травма засилва чувствителността, податливостта на всякакви бъдещи травми – съответно нараства рискът от развитие на ПТСР, на травматична идентичност, на гранично личностово разстройство (borderline). При тези жени попадането в ситуация на трафик актуализира и старите, непреработени травми.

От друга страна, както многократно е отбелязвано в психологическата литература, жертвите на сексуална злоупотреба в последствие са, в по-голяма степен, склонни от останалите към сексуално рисково поведение – смяна на партньори, секс без презерватив. Травматичната сексуализация нарушава нормалния ход на сексуалното развитие – сексът започва да се възприема от тях като потенциално оръжие и като разменна монета – ползва се за постигане на други цели – пари, сигурност, контрол. Жертвите на трафик на хора много често демонстрират силно сексуализирано поведение, една крайно екстернализирана и предизвикателна сексуалност – силен грим, ярко червило, тесни дрехи, високи токове и лъскави чорапогачи. За тях очевидно е важно да могат да привличат мъжките погледи по улиците. Навярно, това е някакъв опит за възвръщане на така дълго отнемания контрол, но в немалко случаи – единственият познат начин на установяване на връзка. Според Blume при жертвите на сексуална злоупотреба – особено, ако тя е продължителна – сексът се превръща в заместител на неудовлетворените потребности от човешка близост и привързаност. В този контекст може да се отбележи, че жените, преминали през трафик на хора, се стремят да установят нови връзки, колкото се може по-скоро – връзки с мъже, които са властни, контролиращи, създаващи усещане за сила. Мъже, с които отново се оказват в ситуация, близка до тази на трафика – в която са конт-

ролирани, но и освободени от необходимостта да вземат решения и да носят отговорност.

Следвайки описаните несъзнавани механизми на поведение, тези жени несъзнателно се въвличат в ситуации, в голяма степен възпроизвеждащи травматичните – ситуации с елемент на риск от нова злоупотреба. Този феномен е получил наименованието „repetition compulsion”. Той е част от опитите на психиката да преработи травмата чрез натрупване на нов опит в подобна ситуация, нещата да се случат по друг начин, да се „преподреди гещалта” в известен смисъл.

Процесът на травматизация засяга цялостното личностно функциониране – възприятието на индивида за себе си и света и за своите граници и сигурност в света. В резултат от ситуациите на драстична злоупотреба и посегателство се разклаща цялостният модел на жертвата за света, стига се до загубата на чувство за смисъл и посока, атакувано е самото ядро на личността. Ето защо, сред жертвите е така честа липсата на перспектива, на очаквания за бъдещето. Те са хора, които в общия случай живеят за момента, търсят моментни решения на проблемите – не дългосрочни, а моментно разтоварване на емоциите. За тях контролът е бил изнет драстично и тотално – месеци, дори години не те са вземали решенията, не те са преценявали ситуациите – на тях всичко това им е било нареждано. Това, в известна степен, ги е поставило в ситуация на загуба на връзка с реалността – с тази реалност, която ние познаваме – реалността на ежедневния живот и социалните норми. И нерядко в резултат от това те са изгубили и способността да правят преценки за тази реалност, да „оперират” в нея. Реинтеграцията в обществото, от тази гледна точка, се оказва неимоверно трудна за тези жени. Това положение, твърде често, се усложнява и от факта, че много от жертвите произлизат от среда на социална занемареност – т. е. те въобще не са имали шанса да придобият необходимите за справяне в обществото социални компетентности. Това е един от факторите да попаднат в трафик – това е и факторът да не могат истински да се измъкнат. В такива случаи грижата за жертвата започва с изграждане на умения у нея да се грижи адекватно за самата себе си.

Всички от описаните горе белези, предполагат сексуална злоупотреба и експлоатация. Но те не могат да бъдат забелязани лесно: нужни са специално обучение и разбиране на психичните механизми, използвани от човек, за преодоляване на травматичното събитие. Това изисква време: жертвите на трафик трябва да имат своето време да отпочинат, да се почувстват в безопасност и да установят връзка на доверие с хората, около тях. Едва тогава се очаква да могат да разкрият своите преживявания. Това не може да се случи за час на летището и не можем да очакваме полицията да прави психологически оценки на хората, които търсят помощ. Тяхната работа изисква бързи и лесни маркери за идентификация. Но можем ли ние, хората, които са обучавани да разбират психичното функциониране и типичните поведенчески реакции, да изведем и посочим подобни маркери? Нямаме отговор все още. Но сме готови да споделяме опита си, натрупан в Кризисното Звено с колеги, които се интересуват.

Поглеждайки назад, към онази нощ на летището, си дадохме сметка, че нито ние, нито полицията, имахме време, за да разберем какви са тези момичета. Дали те се опитваха да използват статуса на жертви на трафик на хора, за да се измъкнат безнаказано? Или бяха действителни жертви, решили да оставят ужаса зад гърба си и да замаскират унижението си? Нямахме достатъчна възможност, за да можем да разберем. В крайна сметка, те бяха свободни да направят избора си.

КАК ПОМАГАМЕ НА ЖЕНИТЕ, ПРЕЖИВЕЛИ ТРАФИК

Надя Кожухарова
Психотерапевт

Има няколко въпроса, които обикновено хората задават, когато се интересуват как помагаме на жертвите на трафик. Ще се опитам да отговоря на тях. Бих искала чрез тази статия да разсея илюзиите за жените, оцелели от трафик и да представя реалните възможности да им се помогне в страна като България.

Ще започна с това на **кого помагаме**. Много често ни питат „какви са тези жени?“, „как изглеждат?“, „как се чувстват?“, „какво мислят?“ Мнозина навярно очакват да чуят, че това са една определена категория жени – бедни, необразовани, от малцинствата. Наистина, много по-лесно би било да локализираме трафика само сред една социална група. Тогава ще заспиваме с чиста съвест, че не можем да променим нищо, защото по принцип нещастията се случват на хората от тези среди. Истината е друга. Жертви на трафик стават всякакви жени. Среждали сме се с толкова много – едни от тях са жени с образование, без работа, тръгнали да помогнат на семействата си, други са деца на 14 години, подмамани по-най елементарен начин или просто отвлечени, има жени от градовете и селата, момичета със и момичета без родители..... И все пак има нещо, което свързва тези толкова различни на пръв поглед жени. Те всички идват от тази част на Европа, която години наред е била изолирана и затворена. Повечето от тях добре познават бедността и икономическата нестабилност на обществата в преход. Те всички са пожелали да променят живота си към по-добро и са повярвали, че сами могат да го направят. Опитали са късмета си в по-богата страна.

За мен обаче е по-важно да представя тези жени в момента, когато се срещаме с тях – тогава, когато са успели да се измъкнат от клопката на трафика. Всяка жена, преминала през трафик се променя, когато усети сигурност и нечия подкрепа. До скоро тя е живяла с усещането, че във всеки един момент животът ѝ е застрашен. За да оцелее човек в такива условия е нужна пълна мобилизация – психическа и физическа. Това важи с още по-голяма сила за тези, които са побягнали сами от трафикантите. Съдбите на тези жени са още едно доказателство за невероятните ресурси, с които разполага човек, за да запази живота си. Ето защо, когато дойдат при нас, жените са все още много мобилизирани. Изглеждат стабилни, имат планове и желание да променят живота си. Много от тях в това състояние са изпълнени с енергия и искат да се борят срещу трафика – да докладват в полицията, да помагат на други момичета и пр. Този ентузиазъм е временен. Колкото по-защитени се чувстват, оцелелите от трафик жени, толкова повече реалността ги залива и ентузиазмът скоро се заменя от безнадеждност.

Жените, оцелели от трафик са сами, защото са преживели неща, за които на никого не могат да разкажат. Те са без средства и документи, със съсипано минало и с неясно бъдеще. Чувстват са много объркани. Изпадат в тежка емоционална криза. Заливат ги силни емоции на страх, гняв, ужас, вина. Дори се страхуват да се движат сами по улицата, защото могат да срещнат някой, който ще ги продаде отново. От друга страна, като че ли недооценяват опасностите и са склонни да се държат рисково. Имат кошмари през деня и през нощта. Объркват представите си за време и пространство. Променят настроенията си. Всеки ден променят плановете си. Когато са в такова състояние има опасност да бъдат разбрани погрешно и да бъдат наречени „луди“ или „невменяеми“. Истината е, че насилието, което са преживели в трафика, причинява сериозна психична травма. В такова състояние жертвите на трафик са изключително уязвими. За да се възстанови човек от подобно страдание са му нужни грижи, сигурност и разбиране. Но, ако, за да бъде пречупена една жена са достатъчни дни, то за възстановяването ѝ са необходими години. Това, което научихме е, че животът след трафик е не по-малко рисков от живота в трафик.

Следващият въпрос, който много често ни задават е **как помагаме** на жените, оцелели от трафик, „*какво можем да направим за тях*“ и „*какво не можем*“. Представете си една млада жена на 18 или 20 години, която слиза от международния автобус, завръщайки се в родината си. Същата тази жена може да се намира в полицията, защото е задържана при акция в някой клуб. И в двата случая тя няма нищо, освен дрехите на гърба си. Чувства се много изморена, често не е яла и спала от дни. Оттук започва нашата грижа. За да успее да се справи със сложната ситуация, в която се намира, тя има нужда от спокойствие и грижа. Първата и най-спешна задача е да осигурим основните неща, без които не може – подслон, храна, дрехи и хигиенни принадлежности. Жената е в криза и има нужда от някой, който да ѝ помогне да подреди мислите си и да овладее чувствата си. Заедно с нея правим план за това, което ѝ е необходимо. Някои момичета бързат да се върнат при близките си. Те са щастливи. Има кой да ги приеме отново. Тогава разговаряме с тях и с роднините им, за това, което се е случило и за това как могат да предпазят дъщеря си от повторно въвличане в трафик. Осигуряваме им средства за пътуване в страната до родното място. Ако жената е от друга държава се свързваме с различни организации, за да осигурим безопасното ѝ завръщане – посолства, полиция и МОМ. Естествено най-лесно е, когато прехвърлянето става между държавите, в които има офиси на Ла Страда. След като сме осигурили покрив, храна и безопасност за жената, се захващаме със следващите по важност неща. Документи, медицински прегледи, лекарства. Нашата основна цел е да помогнем на жената да възвърне своята автономност. Ние знаем, че никой по-добре от нея самата не може да определя това, което е най-добро за нея. Ето защо смятаме, че е много важен личният човешки контакт с нашите клиентки, благодарение на който в ситуация на доверие можем да обсъждаме всяка следваща стъпка.

Но така изглеждат нещата само на хартия. В действителност всеки един случай е изключително сложен. Често сме се чувствали в задънена улица. Безпомощни. Например, когато едно от момичетата се върна бременно в 7 месец, или когато друго момиче, разбра, че докато е било в чужбина майка ѝ е починала, или когато HIV тестовете на трето момиче се оказаха позитивни, четвърто трябваше да настаним в психиатрична клиника заради изявиените симптоми на Пост травматично стресово разстройство, пето изчезна от подслона... А какво да правим с тези, които не могат да се върнат у дома, защото там е опасно за тях? Какво да правим с непълнолетните, чиито родители отказват да ги приемат? Как да се справяме с емоционалния срив, който преживяват тези жени, когато разберат, че никой не ги желае и че хората обвиняват тях за случилото се? Все още нямаме отговор на тези въпроси. Нашето общество не е подготвено да подкрепя жертвите на трафик. Считаме за наш дълг и за съществена част от работата си в подкрепа на жертвите изграждането на мрежи от ПО и НПО, които също да се ангажират да помагат на пострадалите от трафик. Ние сме тези, които познаваме проблемите на оцелелите. Те ни имат доверие и ги споделят с нас. Знаем колко им е трудно да започнат живота си отново. Искаме да им помогнем. Ако не работим в тази насока, означава да позволим да ни завладее отчаянието и самотата на тези жени.

Следващият много важен въпрос е **доколко успяваме да помогнем** на жените, оцелели от трафик, „*както става с тях, когато се разделят с нас*“, „*имаме ли успешно приключили случаи*“. Мисля, че това са все въпроси, свързани със смисъла и ползата от нашата работа. Не смятам, че е възможно да се „измери“ успехът в работата с жертви на насилие, защото няма критерий, който да измерва човешкото щастие или нещастие. От тук нататък животът на повечето жени, оцелели от трафик, ще бъде низ от травматични събития. Насилието, което са преживели е толкова голямо, че повечето от тях може би никога няма да се възстановят. Много от нашите клиентки попадат отново в трафик или в друга насилствена ситуация. Най-тежки са случаите на самоубийства (или опити за самоубийства). Трябва да приемем тази реалност, колкото и да ни натъжава. Въпреки ентузиазма, с който работим, имаме ограничени възможности. Най-трудните моменти в работата ни са, когато трябва да си кажем, че повече не бихме могли да помогнем на дадена жена. Един от начините да се справим с безсилието си е като определим реалистичните граници на подкрепата, която можем да предложим. Иначе рискуваме, увлечени от чувствата си, да обещаем неща, които не са по силите ни. Нашата намеса може да изглежда несъизмеримо малка на фона на страданието, което преживяват жените, оцелели от трафик. Конкретните неща, които пра-

вим за тях, решават само някои от проблемите им. Предлаганата от нас помощ има обаче друг смисъл, който ми се струва по-съществен от всичко останало. За нас е важно да успеем да върнем вярата на жените, оцелели от трафик, че могат да се доверят на някой; че има хора, които им вярват и разбират преживяното от тях; че в живота няма само насилие и злоупотреба и има смисъл да се продължи нататък; че от тях зависи да се справят с трудностите. Понякога е достатъчно, че отново някой се отнася към тях като към човешки същества зачитайки мнението и избора им. Това отношение към оцелелите от трафик жени е причината те да се обръщат към нас отново и отново във всеки следващ момент от живота, свързан с насилие. Ние считаме за постижение, че те ни имат доверие и знаят как да ни намерят, когато имат нужда.

Спрях се толкова подробно на преживяванията на жертвите, оцелели от трафик, защото мисля, че малцина си дават сметка за това какво се случва с тях след това. Истина е, че проблемът трафик на жени съвсем не приключва със „спасяването“ на жертвите от трафикантите. Вече 10 години Анимус) Ла Страда успява с цената на много труд да запълва липсата на помощ за тези жени в България. Също така мисля, че за да се помага на пострадалите трябва да се познават и разбират добре техните преживявания. Ние не сме единствените, които се срещат с жертви на трафик. Такива организации са и полицията и емигрантските служби и някои медицински и социални служби. Но за разлика от всички останали, ние сме чувствителни към човешките проблеми на жените и наш приоритет са техните интереси. За нас те не са нелегално пребиваващи или работещи в дадена страна, а преди всичко жени, станали жертва на жестоко насилие, които имат право на помощ, за да възстановят отново контрола над живота си и да заживеят наравно с другите в обществото.

Давам си сметка, че написаното до тук може би звучи малко тъжно. Но както казах в самото начало моята цел е да представя реалността, с която се сблъскват оцелелите от трафик жени, а и ние, работещите в Центъра за възстановяване, които правим всичко възможно да им помагаме. Всеки ден в работата си с всяка отделна жена, изпитваме противоречиви чувства. На единия полюс е усещането, че няма кой да ни подкрепи и можем да разчитаме единствено на себе си, че никой не може да разбере страданието на пострадалите от трафик, че проблемът, с който сме се захванали е твърде сложен, за да се справим с него. На другият полюс обаче стоят нещата, които ни дават сила да продължаваме да работим – удовлетворението, че сме полезни за пострадалите, убеждението, че ние сме тези, които можем да защитим интересите им, самочувствието, че с времето сме станали професионалисти и експерти.

РАЗВИВАНЕ НА ПРОГРАМА ОТ ГРИЖИ ЗА ЖЕНИ, ЖЕРТВИ НА ТРАФИК КЪМ „АСОЦИАЦИЯ АНИМУС“

Надежда Стойчева

Психотерапевт

Като професионалист, който е имал смелостта да се срещне с първите случаи на жени, жертви на трафик, ще се опитам да пресъздам една обща картина на грижите, които осигурява нашата служба за тях. Програмата включва два вида работа – социална и клинична. В изложението по-долу ще представя потребностите и проблемите на жертвите на трафик от една страна. От друга страна ще разгледам въпросите, които възникват пред консултанта.

За първата си среща с жена, жертва на трафик, водещият на случая вече е предварително подготвен. Той знае как жената е намерила контакт със службата. Обсъдил е с колегите си от екипа случая и си е изградил хипотеза. На първата среща, която ние професионалистите наричаме интервю, терапевтът се сблъсква с два вида проблеми – социални и лечебни.

Консултиране по време на криза

Водещият случая има грижата да разкрие и да подреди по важност **физическите потребности** и социалните нужди на пострадалата жена, жертва на трафик, т. е. да изгради план за социална работа по случая. Това могат да бъдат – безопасността ѝ при пристигането, настаняването ѝ в подслон, настаняването в болница, спешната нуждата от храна и принадлежности, осигуряването на медицински прегледи, връзка с близките ѝ, уреждането на документи и ред други непредвидени неща. За социалните задачи водещият на случая трябва да привлече хора на помощ и това обикновено са социални работници, доброволци, студенти.

Съществуват също така и някои общи **емоционални потребности**, които е добре да бъдат дискутирани с жената. Те са обикновено страхове, общи за всички жени, преживели трафик:

- страх, че си изложена на силна опасност, т. е. може да бъдеш намерена от трафикантите, ако се прибереш у дома
- страх че ще загубиш на близките си
- страх, че ще бъдеш отлъчена от общността
- страх, че си много уязвима без мъжка подкрепа
- страх, че носиш срам за семейството си
- страх, че си сама, защото нямаш информация и не знаеш към кого можеш да се обърнеш за помощ (социални служби или хора)
- страх, че ще ти е трудно да подредиш живота си
- страх от бъдещето

Жените, с които е злоупотребено се нуждаят от индивидуални сесии, срещи с терапевт, за да могат да споделят проблемите си в сигурна и защитена среда. В повечето случаи те траят от 45 минути до един час. При тежки кризи (например ако жената има мисли за самоубийство) е нужно повече време, за да се почувства тя успокоена.

Ролята на консултанта е да слуша жената и да води сесията. Той ѝ помага да отговори на първите си въпроси, свързани със състоянието на несигурност, и какви първи стъпки да предприеме от сега нататък. Жената се подкрепя, за да може отново да си припомни собствените си възможности и да разпознае силата, която е показала като е успяла да оцелее. Обсъжда се опита ѝ, живота ѝ в миналото, а също и планове за бъдещето.

Ето някои общи реакции, които могат да се наблюдават в поведението на жени, станали жертва на трафик:

СТРАХ...

- ... да остане сама
- ... да бъде намерена и наказана от този, който е злоупотребил с нея
- ... другите да разберат какво е станало с нея, че е проституирала
- ... да бъде наказана или съдена, за това, че е пребивавала нелегално в чужбина.
- ... от собствения ѝ гняв
- ... от венерически болести или СПИН
- ... от спането с кошмари

ВИНА...

- ... че е направила грешка или е била „глупава“
- ... че е нарушила културни и религиозни вярвания
- ... че се е провалила в осигуряването на средства за семейството ѝ.

ГНЯВ...

- ... към себе си, че е „позволила това да ѝ се случи“
- ... към другите, които не са я защитили
- ... към обществото
- ... към това, че животът ѝ е объркан и разбит

СРАМ...

- ... от чувството, че е „мръсна“, „развалена“
- ... че другите могат да познаят какво се е случило само като я гледат

ПРЕДАТЕЛСТВО...

- ... от страна на тези, които са я свързали с трафикантите
- ... от страна на Господа
- ... от страна на държавата
- ... от страна на семейството ѝ

ЛИПСА НА ДОВЕРИЕ...

- ... в собствените ѝ способности да оценява хора и събития
- ... в другите хора, дори и тези, които не са я „предали“

БЕЗПОМОЩНОСТ...

- ... че няма контрол над живота си
- ... че никога „няма да стане по-добре“
- ... че това да си жена, означава, че винаги с теб ще бъде злоупотребявано

ШОК...

... чувство за вцепененост и невъзможност да плаче

СЪМНЕНИЕ...

... „случи ли се наистина?“

... „защо се случи на мен?“

ДИСОРИЕНТАЦИЯ...

... невъзможност да стои в едно положение (невъзможност да си намери място)

... трудности в разпознаването на дните

... проблеми с паметта

Какви трудности има консултантът, когато работи с жени, преживели трафик?

Когато чувствата за безпомощност и срам станат преобладаващи, някои жени решават да се самоубият. Ако жената говори за самоубийство и има някакви идеи за това как да го направи, консултантът, загрижен за живота ѝ, осъществява интервенции до отпадане на риска или в краен случай я настанява в специализирана служба. Помощ от вън се търси и в ситуации когато жената казва, че иска да се нарани или да нарани други хора.

Нормално е също така жената да проявява враждебност, както към целия свят, така и към самия консултант. Тя изразява голямо разнообразие от емоции – гняв, вина, безпомощност, радост, тъга. Тя може да има несъзнателни бариери, изразяващи се в приглушаване на чувствата, поставени за да преживее изключително болезнените събития. По-лесно е на човек да няма чувство, когато е болезнено злоупотребено с него. Понякога консултантът може да установи, че тези емоции са насочени директно към него. Само той и предоставя сигурно и защитено място, за да изрази гнева си, който е била неспособна да изрази в ситуацията на насилие. Освобождаването на този гняв е лечебно за самата нея. За консултанта може да бъде много трудно да се справи с негативните емоции на жената, особено ако са насочени към него. Ето защо, жени които консултират жертви на трафик, трябва да знаят че тази работа е физически и емоционално изтощителна. Необходимо е да се отдели време за обсъждане на случая – екипен принцип в среда на колегиална подкрепа.

Трудно се работи с жени жертви на трафик, но е важно програмата да продължава да съществува. Тази програма се развива на базата на конкретните потребности на жените, жертви на трафик и въз основа на анализиране на професионалния опит.

РАЗГОВОРИТЕ ПО ПОВОД ТРАФИК НА ЖЕНИ НА ГОРЕЩАТА ТЕЛЕФОННА ЛИНИЯ

Николета Атанасова

Консултант

Трафикът, този ужас, от който никой не е застрахован, е болезнено преживяване не само за жертвите, но и за самите консултанти на ГТЛ. Разговорите с жертви в ситуация на трафик, са едни от най-мъчителните и тревожни преживявания свързани с работата на консултанта на телефонната линия. Когато вдигнеш слушалката и разбереш, че сега те очаква точно такъв разговор, постепенно те обхваща притеснение. Връзката е лоша – момичето шепне, скрито в някоя стая с GSM–а на поредния клиент или пък запъхтяно говори в телефонната слушалка на някой уличен телефон сред шумотевица и глъч. Сърцето ти започва да пулсира с бесен ритъм и думите ти за момент „пресъхват“. Страхуваш се, вцепеняваш се. Отсреща не те очакват по-различни емоции. Заливат те страх, срам, гняв, тревожност, безпокойство, вина, отчаяние, омраза. Дошъл е моментът за пореден път да се изправиш пред себе си и да се овладееш, за да си полезен и в помощ. Адски са усилията да посрещнеш връхлитащите те през слушалката чувства и да ги пъхнеш мислено в една кутийка, от която после да ги теглиш едно по едно, да ги назоваваш на глас и по този начин да даряваш миг спокойствие и на себе си и на момичето от другата страна на телефона.

Стараш се, навлизайки в реалността и историята на жената, да не забравяш, че не си там при нея, че твоята реалност е друга – спокойната, тиха и уютна обстановка

на ГТЛ, място, от което можеш да помогнеш, стига да вярваш в себе си. Факт е, че в разговорите с жертви на трафик мозъкът ти трябва да работи на пълни обороти, максимална скорост и съсредоточеност и с остротата на бръснач. Сблъскаш се с конфликта между разум и чувства. Обикновено чувствата надделяват и това те прави плах и несигурен. Поемаш тежкото бреме на отговорността, чувстваш се виновен и жалък, че не можеш да махнеш с магическа пръчица и да спасиш жената изпаднала в беда.

Страхът от несправяне и неадекватно реагиране в ситуация на трафик, като че ли е най-трудно отстраним у доброволките на ГТЛ. Ние искаме да се чувстваме сигурни в себе си, което ни придава увереност, че ще успеем бързо да реагираме и да окажем необходимата помощ на жената – било то информационна или емоционална. Няма време. Трескаво ровиш в компютърните файлове и се опитваш максимално бързо да насочиш жената към някоя организация в подкрепа на жертви на трафик, която ѝ е наблизо. Даваш информацията и сякаш за миг усещаш минимално облекчение – препратил си жената към сигурно място, където специалисти ще ѝ окажат не само психическа, но и физическа помощ. Разговорът приключва. Оставаш или с чувство на задоволство, че си бил полезен, или в теб се заражда угнетяващо чувство на безпокойство. „Бях ли от помощ на тази жена? Какво ли ще стане с нея отгук нататък? А с мен? Ще мога ли да реагирам адекватно и бързо и в следващия подобен разговор? Преборих ли себе си и страха си?“

Въпросите си остават и дори да успеем да им отговорим непосредствено след разговора, то никога не преставаме да тръпнем в притеснено очакване на поредния разговор с жертва на трафик. Независимо кой ни е подред, всеки път ние преоткриваме борбата със себе си и наново през нас се борим за каузата на другия.

ПЕРИОД ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И РАЗМИСЪЛ, РЕПАТРИРАНЕ И ЗАВРЪЩАНЕ НА ЖЕРТВИТЕ НА ТРАФИКА НА ХОРА

София Андреева
Юрист

През последните 5 години в Република България се извършва цялостна съдебна реформа, в съответствие с основните принципи на конституционната държава. Нещо повече, реформата на съдебната система в България цели увеличаването на капацитета и ефективността на правораздаването в съответствие с най-добрите Европейски практики. Постигнатото вече усъвършенстване на качеството на работа на съдебната система и повишаването на доверието на гражданите, мотивира българското правителство да предприеме адекватни стъпки за по-нататъшното постигане на тези приоритети.

Един от приоритетите несъмнено е защитата и утвърждаването на човешките права и предотвратяването на всички форми на експлоатация. Трафикът на хора, често определян като една от „съвременните форми на робството“, е сериозно нарушение на човешките права, свързано с различни форми на експлоатация на хора – сексуална, трудова, отнемане на органи или насилствено задържане в подчинение. Съобразявайки се с важността на този проблем, българското правителство предприе редица стъпки за изработването на адекватна и ефективна политика за противодействие на този негативен „феномен“, включващи изменения в законодателството, укрепване на взаимодействието между правителствения и неправителствения сектор и на международното сътрудничество. Всички тези стъпки са насочени към превенцията на трафика на хора, подкрепата на жертвите и възможността за ефективно криминално преследване на извършителите на този тип престъпление.

Като резултат от провеждане на съдебната реформа, българското национално законодателство е приведено в съответствие с международните нормативни актове в областта на трафика на хора. Българското Народно събрание прие в 2002 г. Закон за изменение на Наказателния кодекс, чрез който беше въведен нов параграф, озаглавен „Трафик на хора“ – чл. чл. 159а, 159б и 159с. През 2003 г. беше приет и Законът за борба с трафика на хора чиито разпоредби предвиждат мерки за ефективно сътрудничество между правителствения и неправителствения сектор в тази сфера. През 2004 г. бяха приети и следните подзаконовни нормативни актове към споменатия закон – Наредба за организацията и дейността на Националната комисия за борба с трафика на хора и Наредба за подслоните за временно настаняване и центрове за защита и помощ на жертви на трафик. На 1 януари 2007 г. влезе в сила и приетият в 2006 г. Закон за подкрепа и финансови компенсации за жертвите на пре-

стъпления¹, който предвижда ефективна национална система за компенсации/обезщетение на жертвите на сериозни престъпления, сред които и трафикът на хора. През Ноември 2006 г. Република България подписа Конвенцията за борба с трафика на хора на Съвета на Европа, а на 7 март 2007 Народното Събрание прие закон за ратификация на Конвенцията. Законът беше обнародван в Държавен вестник на 20 март 2007 г.

Един от най-важните инструменти в сферата на борбата с трафика на хора, осигуряващи ефективни мерки и подкрепа за пострадалите е несъмнено Законът за борба с трафика на хора. Освен ефективно сътрудничество между правителствения и неправителствения сектор в сферата на борбата срещу трафика на хора, Законът предвижда и закрила и подкрепа за жертвите, особено жени и деца, както и специален статут за закрила на жертвите, сътруднически на разследването. За прилагането на тези дейности и цели се създават национална и регионални комисии за борба с трафика на хора, подслони за временно настаняване и центрове за закрила и помощ на жертвите. Националната комисия за борба с трафика на хора е създадена към Министерски съвет. Това е една междуведомствена структура, която организира и координира на национално ниво борбата срещу трафика на хора, а също и мерките за превенция. Всяка година Националната комисия разработва Национална програма за превенция и противодействие на трафика на хора и закрила на жертвите, която се одобрява от Министерски съвет.

Една от най-важните форми за подкрепа на пострадалите е несъмнено тази, която се предоставя по време на периода за възстановяване и размисъл. Съгласно чл. 9, параграф 2 от Закона за борба с трафика на хора, лицата, които са декларирали, че са жертви, се настаняват в подслони за временно настаняване. Съгласно чл. 10 от Закона, подслоните следва да осигурят нормални условия за пребиваване, лична хигиена, храна и медикаменти за настанените лица, спешна медицинска и психологическа помощ, а също да се съдейства на настанените да установят контакт със своите близки, както и със специализирани административни органи и институции. Съгласно чл. 11 от Закона, към регионалните Комисии се създават специализирани центрове за защита и подкрепа на жертви на трафик. Тези центрове предоставят информация за административните и съдебните процедури, свързани с подкрепата

¹ В него е предвиден механизъм за компенсирането на жертвите не само на трафика на хора, но и на други престъпления. Обезщетенията са достъпни за български и европейски граждани. Целта на закона е утвърждаване на правата и защита на жертвите на престъпления.

Подкрепата се предоставя на пострадали граждани, претърпели материални и нематериални щети, а финансово обезщетение – само на онези, понесли материални щети. Жертвите следва да бъдат информирани за техните права от отговорните власти. Законът въвежда различни форми на подкрепа, която да бъде предоставяна на жертвите – медицински прегледи/консултации; юридическа консултация и материална помощ, както и еднократна финансова помощ. Финансовата компенсация е от 250 до 5000 лева, а ако се прилага към няколко пострадали, общата сума не може да превишава 10 000 лева. В закона също така има и разпоредби относно процедурата на търсене на подкрепа или компенсация.

и защитата на пострадалите по достъпен и разбираем начин, и също предлагат специализирана психологическа и медицинска помощ и подпомагат реинтеграцията на жертвата в семейството и социалната среда.

Процедурите по създаването и дейността на гореспоненатите подслони и центрове, тяхното управление и контрол, са детайлно регламентирани чрез Наредбата за подслоните за временно настаняване и центрoвете за закрила и подкрепа на жертвите на трафика на хора. Глава III от Наредбата регламентира организацията на работата в подслоните за временно настаняване на жертвите. Чл. 12 предвижда 24 часов режим на работа за подслоните. Персоналът на подслона се състои от квалифицирани социални работници, медицински специалисти, педагози, психолози, юристи и други специалисти, както и от допълнителен персонал. Работещите следва да спазват законовите изисквания за защита на личните данни, получени от тях по време на изпълнение на служебните им задължения, и да зачитат личността и уважават достойнството на настанените лица. Подслоните се охраняват от полицейски органи, при условията регламентирани в чл. 81b от Закона за Министерството на вътрешните работи, или от лицензирани частни охранителни фирми, съгласно чл. 81a от същия Закон. Лицата, наети от тези фирми, също са задължени да защитават личните данни на настанените) за изискванията за конфиденциалност и съхранение на личната информация. Съгласно чл. 16, задължителната документация, съхранявана в подслоните е: журнал на постъпилите/приетите лица; карта за регистрация и лична папка/досие на настаненото лице; книга с писмен запис на смените на персонала. Личното досие на настаненото лице съдържа: попълнен въпросник с лична информация, психологическа оценка/характеристика на състоянието на лицето; предписания и препоръки за необходимото медицинско лечение и друго обслужване; индивидуална програма за предоставяне на подкрепа на жертвата; бележки по приключването на престоя в подслона.

Глава IV от Наредбата е свързана с условията на приемане в подслон. Подслоните осигуряват прием на лицата, декларирани, че са жертви на трафик на хора, по всяко време на денонощието. Лицата могат да декларират заявка да бъдат приети в подслон пред съответните държавни органи и организации, съгласно Закона за борба с трафика на хора. За всяко прието лице се прави писмен запис, подписан както от социалния работник) дежурния служител в подслона, така и от самото лице. Съответните органи от досъдебното разследване се уведомяват в рамките на 24 часа от настаняването на лицето. В случаите на настаняване на дете – жертва на трафик на хора, незабавно се уведомява и Държавната агенция за закрила на детето. Децата-жертви се настаняват задължително в самостоятелни стаи, отделно от възрастните. Съгласно чл. 24 от Закона за борба с трафика на хора, съответните органи, подслоните и центрoвете предприемат незабавни действия за намиране на семействата/близките на децата-жертви. В тези случаи специализираните органи, съгласно Закона за закрила на детето трябва да вземат мерки за осигуряване на законен представител на детето. На децата-жертви се предлага също така образование в държавни или общински учебни заведения, съгласно условията на Закона за националното образование. Настаняването на жертвата може да бъде в рамките на 10 дни. Както Закона за борба с трафика на хора, така

и Наредбата за неговото прилагане предвиждат удължаване на срока за настаняване до 30 дни, по предложение на местната Комисия за борба с трафика на хора, досъдебните разследващи органи или съда, когато лицето е заявило желание за подобно продължение. В случаите, когато лицето е заявило своето съгласие да сътрудничи на разследващите органи (чл. 27 от Закона за борба с трафика на хора), условията и срока за настаняване могат да бъдат чрез съответна заповед на прокурор до приключване на разследването. Извън тези случаи, престоят може да бъде удължен и по решение на персонала на подслона, при наличие на свободни места. Жертвите следва да се информират, на достъпен език, за техните права и задължения по време на престоя им, за правото им да търсят убежище, както и относно услугите, предоставяни от Центровете за закрила и помощ. На жертвите се предоставя храна, съобразено и със специфични медицински състояния, ако има такива, както и вещи от първа необходимост, ако нямат подходящи за сезона облекло и обувки, безплатно. Медицинското обслужване на настанените в подслони и центрове се осигурява от медицински персонал и заведения, определени от Националната комисия или от регионалните комисии, съгласно предварително договорени условия. Всяко настанено лице следва да премине през медицински преглед. При установяване на инфекциозно или паразитно заболяване, на лицето се осигурява лечение, и/или, при необходимост – настаняване в болнично заведение.

След идентификация на лицата, жертви на трафик на хора, органите от досъдебното разследване са задължени незабавно да ги информират за правото им за получаване на специална закрила, ако, в рамките на един месец, те декларират своето съгласие да сътрудничат на разкриването на престъплението. По предложение на Държавната агенция за закрила на детето, този период може да бъде продължен до два месеца, когато жертвата е дете. Съгласно чл. 25 от Закона, жертвите, изразили своето съгласие да сътрудничат на разследването срещу трафикантите, получават специален статут на закрила, за целия период на криминалното разследване, който включва и разрешение за временно пребиваване за чуждестранни граждани, с продължителност, увеличаваща срока на настаняване в подслона. Прокурорът издава нареждане в рамките на три дни след писмената заявка на жертвата за предоставянето ѝ на статут на специална закрила. Отказът да се предостави такъв статут може да се обжалва в рамките на три дни пред върховен прокурор, който е задължен да се разпорежи по жалбата незабавно. Разрешението за постоянно и продължително пребиваване се издава, както бе споменато по-горе, на основание на прокурорско решение и в съгласие със Закона за чуждите граждани в Република България, от съответните отдели за административен контрол в Министерство на вътрешните работи. За срока на тяхното пребиваване в страната, лицата, получили разрешение за продължително пребиваване, придобиват правата, осигурени от постоянно пребиваване по силата на същия закон, с изключение на правото по чл. 35, параграф 2 от закона ¹. Разрешението за продължително пребиваване не следва да се издава на лица, които не при-

¹ Чл. 35 (2) Чужд гражданин, който е получил разрешение за продължително пребиваване, има правото да напуска и се завръща в страната без виза, до изтичане срока на разрешението.

тежават документи за идентификация и отказват да сътрудничат за установяване на тяхната идентичност. Наставянето в подслон се удължава съобразно срока, определен чрез прокурорското решение за гарантиране на статута на специална закрила и също така не следва да превишава срока на приключване на криминалното разследване. Прокурорът, разпоредил статут на специална закрила може да прекрати закрилата в следните случаи – когато лицето е възстановило контактите си с извършителите на престъпление, за чието разкриване е декларирало преди това съгласието си; когато прокурорът смята, че декларираното съгласие е привидно/фиктивно; при заплаха за обществения ред и националната сигурност. В тези случаи прокурорът издава решение, подлежащо на обжалване в рамките на три дни пред върховен прокурор, който следва да се разпорежи по жалбата незабавно.

Законодателство в областта на борбата с трафика на хора

Закон за противодействие на трафика на хора, приет на 20 май 2003 г.

Изменения на Наказателния кодекс – нов Раздел, озаглавен „Трафик на хора“ – чл. чл. 159а, 159б и 159с. През 2003 г. бе приет Закон за противодействие на трафика на хора, създаващ условия за ефективно взаимодействие между правителствения и неправителствения сектор в тази сфера.

През 2004 г. бяха приети следните подзаконовни нормативни актове към Закона – Правилник за организацията и дейността на Националната комисия за противодействие на трафика на хора и Правилник за подслоните за временно настаняване и центровете за закрила и подкрепа на жертвите на трафик на хора. Законът за подкрепа и финансови компенсации за жертвите на престъпления бе приет на 22 декември 2006 г.

През ноември 2006 г. Република България подписа Конвенцията за борба с трафика на хора на Съвета на Европа, а на 7 март 2007 г. Народното събрание прие Закона за ратификация на Конвенцията. Законът е обнародван чрез Държавен вестник на 20 март 2007 г.

ПРОСТИТУЦИЯТА В БЪЛГАРИЯ: ОБЩА СИТУАЦИЯ, СЕКСУАЛНО ЗДРАВЕ И ПРЕДОСТАВЯНИ ЗДРАВНИ УСЛУГИ

Виолета Канджикова

Координатор програма „Работа с проституиращи жени и мъже“

Фондация „Здраве и социално развитие“

***Резюме:** Настоящият текст представя накратко структурата на проституцията в България, като използва експертна оценка, получена при работата на терен с проституиращи жени и мъже. Законовите рамки на проституцията в една страна определят до голяма степен житейските и работните условия на проституиращите, а следователно и тяхната възможност за полагане на грижи за физическото, психическото и сексуалното си здраве. Здравните услуги, до които тази група има достъп са по-често свързани с превенция на ХИВ/СПИН/ППИ и са осигурени от външни на държавата програми.*

***Ключови думи:** проституция, сексуално здраве, превенция на ХИВ/СПИН/ППИ, овластяване, здравни услуги*

Проституцията може да бъде съзнателен избор за определен (кратък или дълъг) период от живота, продиктуван от разнообразен набор от мотиви. Всяка държава в ООН е поела задължението да защитава своите граждани. В това число се включват както правото на (физическо и психическо) здраве¹ и пълноценност на пълнолетните граждани, доброволно избрали да проституират; така и здравето и неприкосновеността на тези, които са станали жертва на насилие, каквито са трафикът и насилствената проституция.

Влияние на законовата рамка върху работните и житейските условия на проституиращите жени и мъже

Опитът на много страни, включително и България, показва много директно повлияване на групата на проституиращите от гледната точка, която законодателят има към този феномен. Бидейки на границата или отвъд различни други криминализирани дейности, проституцията неизбежно поставя в много рискове хората, избрали да предлагат платен секс. В най-трудна ситуация несъмнено се оказват жените и мъжете, които са преследвани от закона, т. е. когато държавата е криминализирала явлението. Бидейки преследвани от закона, те нямат достъп до услуги, нямат защита в случай на насилие спрямо тях и са значително по-зависими от криминални структури при осъществяването на дейността си. В сходна ситуация биха могли да попаднат и жени и мъже, работещи и живеещи в страна, където проституцията е официално легализирана, но те не могат или не желаят да следват правилата на тази легализация и следователно нарушават закона.

Ситуацията на България, в която статутът на проституиращите жени и мъже не е категорично дефиниран, пре-

допределя и неясното отношение към участниците в нея. Най-често репресивните мерки достигат самите проституиращи, а насилниците сравнително рядко са наказвани. Тази ситуация обаче не води до криминализация на никоя от под-групите и позволява техния достъп до здравни и социални услуги и достъпът до тях на специализирани интервенционни програми.

Структура на проституцията в страната

Невъзможно е да се определи точният брой на проституиращите жени и мъже в страната и извън нея. Една от причините е трудният достъп до всички под-групи, и места, където се развива тази дейност и втората е свързана с интензивната миграция в рамките на страната и извън нея. Според експертни оценки броят на проституиращите на територията на страната за една година варира от 5000 до 7000.

Групата на проституиращите в България не е хомогенна и различните под-групи имат понякога значителни разлики в жизнените и работните условия, сексуално здраве, насилие и използване на здравни и социални услуги. Различията идват предимно от вида проституция и първоначалния вход в нея, като разбира се влияние оказват и социалната подкрепа, опитът и индивидуалните характеристики. Може да се наблюдава следния вид структура:

Проституция на открито

Улична и магистрална проституция – Обикновено най-непривилегированата група от проституиращите, с по-ниско образователно ниво, по-често употребяват героин, по-често преживяват насилие и са слабо информирани или мотивирани за ползване на здравни или социални служби. Доволно този вид проституция е най-видим, тези хора са най-често обект на полицейски проверки и насилие от страна на клиенти. Повечето от проституиращите на открито са от ромски произход и обикновено не работят в близост до родните си места. Те са групата, която има най-голяма нужда от здравни услуги и усилия за подпомагане и овластяване.

Мотели и паркинги – най-често става въпрос за комбинация от проституция на открито и на закрито, географски разположена в гранични райони и на ключови пътни артерии. Работещите в тази група са изключително жени, с по-скоро нисък образователен ценз и ниво на здравна култура, най-често от малки населени места и от турски или ромски произход. Наблюденията на екипите на терен не са изчерпателни, но дават основания да се предполага, че тези места за проституция най-често в сравнение с останалите се използват и от мрежите за трафик на хора. Шофьорите на ТИР са най-честите клиенти на тези жени, като по-често засега са от турски произход. Те са считани като една от най-рисковите групи по отношение на предаване на ХИВ/ППИ поради дългите периоди на отсъствие от семействата им и традиционно рисковото сексуално поведение.

Проституция на закрито

Проституция в хотели – Най-видим този тип проституция е в курортните и граничните селища, но е разпространен и в големите градове. Базисната грижа за здравето и възможността за осигуряването ѝ е на сравнително добро

¹ Отавска харта за промоция на здраве, Канада, 1986 г.

ниво, но достъпът на екипи за работа на терен до тях е изключително труден.

Проституция в частни апартаменти („клубове“, „офиси“ и др.) – най-разнообразният тип от проституцията на закрито, доколкото би могъл да включва както „люксозни“ услуги, така и да бъде възможност скриване на употребяващите наркотици или незаконните емигранти. Поради разнообразието на този вид проституция е трудно да се представи обща картина и подходът при достигане на тази група е по-скоро специфичен за всеки район. Отново голяма част от усилията са насочени и към овластяване на жените по посока грижа и защита на собствените им здраве и права.

Барове, стриптийз клубове – Обикновено са част от верига частни апартаменти и така осигуряват голяма мобилност на работещите в тях. Като цяло, жените, мъжете и транзитите в тези места са с по-добра здравна култура, имат сравнителна свобода на договаряне на безопасни практики и сравнително бързо усвояват нови, подкрепящи здравето, поведенчески промени.

Ескорт – Проституиращите като ескорт жени и мъже са традиционно представяни като най-високото ниво в организацията на проституцията и те не са приемственостна целева група на екипите на терен и следователно информацията за тях е оскъдна. Има вероятност обаче нелегални емигранти или употребяващи наркотици да са част от тази група.

Курортна проституция – Сравнително нов феномен, който се затвърждава с развитието на туристическия бизнес. По-голямата част от тази група извън курортния сезон работи в една или повече от останалите под-групи, но има и малък процент работещи единствено през курортния сезон. Поради особеността на техните работни места, възможността им да договарят работни условия или да бъдат достигани и да се ползват от специализирани за ХИВ/ППИ здравни услуги силно варира според конкретното място.

Жените, ангажирани в проституцията

Според експертни оценки, мнозинството от тях (около 80%) са свързани от други хора или мрежи. Сравнително малкият дял работещи независимо (около 20%) все пак е значително по-висок от преди 5 години и бавно нараства. Независимо работещите са по-често по-опитни, по-самоуверени и с по-добри социални умения. Значително по-голям е броят на независимо работещите сред работните места на закрито.

Нивото на употреба на наркотици варира в различните групи, като употребата на стимуланти (амфетамини, кокаин) става все по-популярна сред работещите на закрито и най-често бива предлагана от клиентите. Остава нисък броят на достигнатите проституиращи жени, които употребяват хероин, най-вероятно поради полицейското преследване, на което употребяващите са подложени. Сравнително ниският обаче брой проституиращи, носители на вируса на ХИВ (общо 14) продължава да включва предимно такива, които употребяват хероин венозно.

Употребата на презерватив с клиенти обикновено е отчетана като регулярна практика от жените в проституцията и много по-широката употреба на овлажнителите е факт, може би значително повлиян от дългогодишната работа с тази група. Различна е ситуацията с употребата на пред-

пазни средства при сексуалните контакти с постоянните партньори на тези жени. Презервативът е по-скоро „наказателна мярка“ в случай на изневяра или доказана ППИ. Тези контакти се възприемат като интимен живот, в противен случай на „работата“ и презервативът е една от основните разлики. Съпротивата от страна на партньорите също е значителна. Най-вероятно това е и причината за все още високия брой аборти или предаване на ППИ сред проституиращите жени.

Мъжете и транзитите, ангажирани в проституцията

Тази група нараства през последните години (до 5 % от всички проституиращи в София), като проституиращите мъже предлагат услугите си предимно на други мъже. Преобладаващият брой са от ромски произход и този факт може да се свърже с традиционно по-слабото табу върху хомосексуалните контакти между момчета в тази общност. Едно от обясненията е традиционното очакване към мъжа в тази общност да има сексуален опит, а към момичето да бъде девствено. Изследванията показват, че 59 % от мъжете в ромската етническа група са имали сексуален контакт с друг мъж ¹.

Проституиращите мъже и транзити почти без изключение работят независимо, често не плащат подкупи на криминалните структури и са значително по-склонни към неформални обединения и взаимна подкрепа в сравнение с проституиращите жени. Те се придвижват между вътрешната и външната проституция, като напоследък обществените протести повлияха на тяхното скриване във вътрешната.

Рисковете при тях са свързани с няколко фактора: значителната употреба на алкохол, а понякога и наркотици; рискови сексуални практики (анален секс, хаотичност при избора на клиенти и партньори); работа често на особено криминални терени поради голямата стигма върху мъжката проституция; голяма мобилност, включително към държави, където разпространението на ХИВ сред МСМ популацията е значително; значителен брой непълнолетни момчета от ромска общност.

Достъп до здравни услуги

Интервенциите сред проституиращите жени и мъже в България, стартирани от неправителствени организации и продължени от Министерството на здравеопазването, включват работа според основните принципи на промоцията на здраве. До момента те включват предимно превенция на ХИВ/СПИН и полово-предавани инфекции и работят на няколко нива и по-соки:

– Изграждане на **политика за общественото здраве**, обхващаща всички обществени сектори, не само здравеопазването

– Създаване на **насърчаваща среда**, подкрепяща здравословните избори

¹ High Levels of sexual HIV/STD risk behavior among Roma (Gypsy) men in Bulgaria: patterns and predictors of risk in a representative community sample. Elena Kabakchieva MD, Yuri A. Amirkhania PhD, Jeffery A. Kelly PhD, Timothy L. McAuliffe PhD, and Sylvia Vassileva MA, International Journal of STD & AIDS 2002, 13: 184–191

– Разгръщане на **действията на и в общността** чрез все по-значително овластяване на всяка от групите в обществото

– Развиване на **лични умения** за опазване на здравето и пълноценно социално функциониране

– Преориентация на **здравните служби** и услуги по посока на превенция и разглеждане на индивида като цялостна личност

През 2004–2005 г. стартира Програмата за превенция и контрол на ХИВ/СПИН, финансирана от Глобалния фонд за борба със СПИН, туберкулоза и малария¹, която умножи и разшири географски услугите за превенция на ХИВ/СПИН/ППИ и лечение на ППИ сред проституиращите в страната. Приблизително 50 % от проституиращите получават безплатно и анонимно материали и консултации за безопасни сексуални практики и инжектиране, а в 5 мобилни медицински кабинета могат да получат изследване за ХИВ, сифилис, Хепатит В и С и лечение на ППИ.

Всички услуги, свързани с превенцията обаче се финансират изключително от външни донори, а Програмата за превенция и контрол на ХИВ/СПИН ще приключи в края на 2008 г.

По-голямата част от проституиращите жени и мъже към момента нямат здравни осигуровки и следователно нямат достъп до здравната система. Това важи особено за жените и мъжете, работещи на открито. Така финансовият фактор често е основна пречка за желаещите да ползват здравни услуги извън специализираните за тях медицински услуги за превенция на ХИВ/ППИ. Други допълнителни причини за слабото използване на здравни услуги са: проблеми с разпределянето на личното време; липса на познаване на съответните служби, недостиг или неадекватно отношение от страна на медицинските специалисти; липса на мотивация за грижа за собственото здраве.

Интензивната работа с групата на проституиращите жени и мъже показва ясна връзка между условията на работа (като насилие, свобода при договаряне на работните условия, лична отговорност за разпределяне на времето и процент от печалбата) и възприемането на физическото, психическото и сексуалното здраве като ценност. Следователно, голяма част от усилията за подпомагане на жените и мъжете, предлагащи платени сексуални услуги, е необходимо да се влягат в овластяването им с цел създаване и запазване на поведение, съхраняващо живота и здравето: тяхното, на техните близки и на обществото като цяло.

Децата говорят:

РИСКОВИ ФАКТОРИ И ФАКТОРИ НА УСТОЙЧИВОСТ СПРЯМО ТРАФИКА НА ДЕЦА В ЮГОИЗТОЧНА ЕВРОПА²

Диана Радева

Клиничен психолог

Светлана Благоева

Клиничен социален работник

Работата в областта на превенцията на трафика на деца поставя пред нас необходимостта да мислим върху въпросите, свързани със степента на уязвимост на децата. В опит да потърсим причините – защо някои деца е по-вероятно да бъдат въввлечени в трафик от други, се проведе изследването „Децата говорят“. Изследователската работа беше извършена в периода март 2006 – юли 2007 г. в седем страни от Балканския регион – Албания, Босна и Херцеговина, България, Косово, Сърбия, Румъния и Черна гора. Регионалният обхват на изследването бе продиктуван от интереса ни към задълбочено проучване на явлениято, оценка на потребностите на децата в риск и ус-

пешното международно партньорство за противодействие на трафика на деца.

В България то бе част от програма „Българският отговор на трафика на деца“, по която „Асоциация Анимус“/ La Strada България работи заедно с Фондация „Партньори–България“. Изпълнението на изследването бе възложено на агенцията „Витоша Рисърч“. Целта на нашите съвместни усилия бе идентифициране на факторите, които биха могли да подпомогнат професионалистите, да формират профили на децата в риск и да изградят интервенции, насочени към специфични рискови фактори, за да могат децата да бъдат защитени по ефективни и измерими начини.

Изследването е уникално с това, че то се основава на ориентиран към детето подход и разчита на пряко участие на децата във всеки един от етапите. В регионалното изследване, проведено в седемте източноевропейски страни, бяха включени 618 деца и 258 възрастни, а в България съотношението между деца и възрастни беше приблизително равно. Цифровото съотношение между децата и възрастните изразява желанието ни да чуем гледната точка на децата за живота им, за техните страхове, мечти и надежди, както и за света около тях.

Основните въпроси в изследването бяха: кои са факторите, поставящи някои деца в по-голям риск от други; кои са факторите, подкрепящи устойчивостта на децата (resilience); как децата възприемат механизмите и процесите, свързани с явлениято трафик на хора; как полученото разбиране може да ни подпомогне в развиването на нашите програми.

Методите на качествено изследване (дълбочинни интервюта, фокус-групи, наблюдение и др.) дават възможност за задълбочено проучване на явлениято.

¹ www.theglobalfund.org

² Тази статия ползва оригиналното заглавие на Доклада за България от май 2007 г. и текстът се базира върху изводите от него

Първият етап от изследването в България включи преглед на наличната литература по въпроса. Според проучените източници, съществуват различни фактори, улесняващи и подпомагащи трафика на хора „в“ и „от“ България (политически фактори, социално-икономически фактори, културни норми и нагласи по отношение на етноса, класите, пола и детството, индивидуални фактори). Анализът на наличната статистика, отнасяща се до жертвите на трафик с цел сексуална експлоатация, предлага изводи за следните тенденции:

- Делът на непълнолетните жертви намалява;
- Делът на ромските жени и момичета е съществен и се увеличава;
- Жените с висше образование формират нова, специфична рискова група;
- Увеличават се жертвите, които се определят като „много бедни“;
- Над половината от жертвите произлизат от райони, които са „неудобни“ от гледна точка на трафика – вътрешни и крайморски;
- Намалява принудата посредством сексуално и физическо насилие, но нараства употребата на форми на психологическа принуда.

По време на първия етап от изследването бяха проведени и дълбочинни интервюта с ключови консултанти – представители на неправителствени организации и на държавни институции на национално ниво и дълбочинни интервюта с деца и възрастни, жертви на трафик.

Вторият етап от изследването предвиди фокус-групи с ключови консултанти на местно равнище (представители на държавни институции, представители на НПО и лидери на местни общности), фокус-групи с деца, дълбочинни интервюта с деца, наблюдение и анализ на документи от местни източници. В изследването участваха различни групи деца: младежи, доброволци на НПО; деца, които живеят в семейна среда и ходят на училище; деца, които живеят в семейна среда, но не ходят на училище; деца в институции. От гледна точка на етническа принадлежност, обхванатите деца бяха от различни общности: българска, ромска, милет¹, неидентифицирана.

Темите на изследването бяха подбрани така, че да обхванат различни области от живота на децата и гледната им точка по отношение на трафика на хора:

- детските мечти и надежди;
- как децата приемат темите „риск“ и „устойчивост“, разгледани не само в контекста на трафика на хора, но и в по-широкия контекст на престъпленията, експлоатацията и насилието над деца;

¹ Това са деца от етническа общност, за която се твърди, че има ромски произход. Хората от нея, обаче, говорят само турски, само идентифицират се като турци и би следвало да бъдат наричани така, поради основното човешко право на самоопределение. Останалите етнически групи в страната не ги възприемат като турци, а възприятостта на околните влияе върху отношението към децата от тази група. За да обозначим по някакъв начин всички тези факти, приемаме условно наименованието, използвано и от някои лидери на общността. – Бел. на главния изследовател Славянка Иванова.

- представата на децата за получената социална подкрепа;
- детските модели на вземане на решения;
- процесите и механизмите в трафика на хора;
- хората, местата и обстоятелствата, поставящи децата в опасност или даващи им сигурност;
- политиките, свързани с противодействие на трафика на хора.

В опита да разберем гледната точка на децата, отделихме внимание на техните мечти, желания, надежди, стремежи, цели и очаквания към живота. Според изказванията на всички групи респонденти най-често срещан е стремежът към придобиване на материални ценности. Важно е обаче да се посочи какво разбират децата под „материални ценности“. Докато за българските деца материалните ценности са свързани с желанието за собствени пари и добре платена работа, за ромските деца те се свеждат до основни средства за живот – храна и дрехи. Свое жилище, по-добра храна, дрехи и обувки са сред ценностите, които посочват децата от институции.

Акцентът върху „материалното“ може да бъде видян като част от общия процес на смяна на ценностите в българското общество, както и като резултат на моделите, повлияни от масовата култура, рекламите, медиите. От друга страна, опредметяването и назоваването на материалните блага може би е начинът, с който децата разполагат, за да изразят други свои потребности и да съобщят за своите липси на възрастните.

„Има два типа хора. Първите мечтаят за такива неща – пресметливи са, материалисти, искат хубава кола, много пари, гаджето им да е някой си или нещо си. Вторите се радват на малките неща – искат да нямат проблеми, да имат приятели“

(Момиче, 16 г., Бургас)

Едно от основните желания на децата, което напълно отсъства в представата на ключовите консултанти, е за създаването на добро семейство, за щастливи семейни отношения.

От изказванията на децата по отношение на опасностите и сигурността в техния живот, можем да добием представа не само за тяхното мнение по тези въпроси, но и да хипотезираме от изследователска гледна точка за факторите в тяхната среда, мислене и светоусещане, които създават потенциални рискове или изграждат възможни механизми на защита от тях. Факторите, посочени като рискови, са тясно обвързани както помежду си, така и с по една или няколко групи деца, които засягат. Като резултат от това, не е възможно да бъде направен извод за пряка причинна връзка между рисковите фактори и включването в трафик, тъй като тези фактори биха засегнали децата по различни начини.

Най-често споменаваните рискови фактори са свързани с различни типове институционални дефицити (отглеждане в институция, обвинения в корупция, бездействие, липса на адекватна политика към държавните институции, оценка за негативно въздействие на някои аспекти от законодателството). Изследваните деца и възрастни визират разно-

образни проблеми в живота на децата от институции – от дефицита на базова материална осигуреност, през липсата на подкрепа и адекватно отношение от страна на възпитателите, до принуда към просия и случаи на физическо и сексуално насилие от по-големи над по-малки деца и на момчета над момичета.

„Тогавя имаше едно момиче, тя беше 2–3 години по-голяма от мене. Сега е на 15 г. Едно момче от по-големите я изнасили. Той беше 2 години по-голям от нея“.

(Момиче, 12 г., Бургас)

От друга страна, икономическите предпоставки, силно акцентирани като рисков фактор от представителите на НПО и институциите, не биват разпознати като фактор с такава сила от самите жертви на трафик (друга група респонденти, включена в изследването). Икономическите фактори се посочват не само като характеристика на цялата страна или на определени райони, но също и по отношение на етническите общности и отделните семейства.

Според по-голямата част от всички групи респонденти етническата принадлежност също се причислява към факторите на риска. Децата от етнически малцинства я коментират по-често от българските, свързвайки я със социално-икономическия статус и дискриминацията, която срещат.

„Както пък миналата седмица едни мутри мразели много циганите и нали някакви цигани, не ги знам откъде са, се събрали на плажа, и една мутра отишъл и пребил едно дете и по новините и по радиото казаха, че онова дете, дето мутрата го е набила вече е умряло.“

(Момиче, 14 г., Бургас)

Липсата на подкрепяща среда е обобщаващият израз, който обединява рисковете, свързани със ситуации на нарушено общуване или липса на адекватно общуване на подрастващия (а и на възрастния индивид) със значима фигура. Ако децата не успеят да намерят това, от което имат нужда в комуникацията с хората около тях, търсят други хора, към които да отправят тези свои потребности, което ги прави лесно уязвими към злоупотреби.

„Ами едно момиче на 16 години мисля, че е била, може и на 15, имала проблем с майка си. Принуждавали са я за пари и тя се принудила да излезе в чужбина да работи. Заради майка си, че я мрънкала за пари. Това много лошо постъпено от един родител. Като го е изгледал от малко и да го направи това за пари, да го изнудва за пари, самото си дете. Дано не се случва на никой“.

(Момиче, 16 г., Кюстендил)

Коментирани дотук рискови фактори, наред с други такива, са разгледани и като фактори на устойчивост, но с обратен знак. Най-голям дял от изказванията по темата за устойчивостта са свързани с ролята на семейството, което следва да осигурява адекватна психологическа и материална грижа за децата, както и да бъде основен информационен източник за съществуващите рискове и начините на предпазване от тях. Семейството е видяно като подкрепяща среда с най-големи възможности да предпази и защити децата от опасности, но и с най-тежки последици, ако не изпълнява тази своя роля.

„Ами семейството му – освен семейството, друг не може, кой. Ако не помага баща му и майка му, друг кой ще помага?“

(Момче, 14 г., Бургас)

Различните групи респонденти се разграничават съществено по отношение на позицията си спрямо институционалната подкрепа като фактор на устойчивост. При децата изказванията, посветени на институционална подкрепа, са от два до четири пъти по-малко, отколкото при различните категории ключови консултанти.

Информираността за проблема трафик се оказва един от най-важните фактори за неговата превенция. Изследването показва, че децата, живеещи в ромски гета; децата, настанени в Домове за деца, лишени от родителски грижи; децата от нестабилни семейства; пострадалите от домашно насилие деца; децата без образование – са подложени на специфични рискове, всеки от които е пряко свързан с един или няколко механизма на включване в трафик. Въпреки това, всяко едно дете би могло да изпадне в рисковата ситуация, да бъде подлъгано или измамано. Това предполага мерките за противодействие на трафика на деца да бъдат комплексни с акцент върху работата с деца от посочените групи.

Едно възможно начало на този процес е да дадем на децата пространството и свободата да говорят, опитвайки се да чуем това, което стои зад думите им:

„Едно наше момиче отиде и си продаде детето за 3 млн. Сега всичко има, има и още едно дете. И каза – аз ще отивам и ще си давам детето на Гърция, ще си взимам дрехи, това-онова. Парите свършиха и почна да ги продава всичките.“

(Момиче, 16 г., гр. Бургас)

Необходимо е мненията и желанията на децата за собствения им живот да бъдат не само изследвани, но също вземани предвид, когато се решава тяхното бъдеще, и това да стане част от утвърдените институционални механизми.

ЮНОШИТЕ И ИНСТИТУЦИИТЕ

Диана Радева

Клиничен психолог

Светлана Благоева

Клиничен социален работник

Тази статия представя аспекти от нашата работа в обучителни групи с юноши от институции. В нея са маркирани отделните фази от протичането на процесите и динамиката при този тип групи. Изборът да пишем по тези въпроси, бе свързан и с потребността ни от осмисляне и споделяне на многостранните преживявания и опит, получени от общуването с юношите.

Повод за започване на работа с юноши от различни институции даде инициативата да бъдат проведени тренинги за превенция на трафика на хора. Избрахме да се свържем с групи от институции, тъй като комплексната ситуация, в която са поставени децата, извиква тревога и безпокойство¹. Групите, с които се срещаме, носеха проблематиката на съответната институция, към която принадлежаха².

Мислейки върху предстоящата работа, търсехме начини да достигнем до юношите така, че да бъдем чути. Първоначалната задача бе да ги въведем в темата за трафика на хора и да се опитаме да изградим нагласи и умения – как да се предпазят. Ситуацията на трафик, видяна в контекста на целия досегашен опит на тези деца, белязан от загуби и насилие, би била до голяма степен едно очаквано, макар и нежелано продължение и преповтаряне на тяхната трагична история. В този смисъл трафикът на хора е нещо познато и именно за това е толкова трудно за децата от институции да се докоснат до емоции, свързани с обстоятелства, при които биваш предаван като стока от едни ръце в други. Фокусирахме се около мисленето върху това – какво е необходимо на тези деца, за да могат да се отдалечат от идентификацията с жертвата и да не влязат в трафик.

Знаехме, че информацията, която ще получат, е необходима, но сама по себе си не би била достатъчна, ако децата нямат възможността да я съотнесат към самите себе си, преживяванията си и своя живот. Знаехме също, че осмислянето на тази проблематика, би било възможно – само ако самите те имат принос в процеса.

Началото на всяка една от групите е поставено от предварителна среща

Когато се случи първата ни не планирана среща, поводът за посещението в институцията беше друг. Показа се, че децата в този момент са свободни и имаше възможност да се срещнем с тях. Помислихме как да представим пред тях предстоящото обучение. След като децата се събраха, се запознахме, въведохме ги, че ни предстои да говорим за трафика на хора и ги попитахме дали са чували за това. Те ни се смяха.

Тази инцидентна среща даде възможност и на тях, и на нас, да придобием визуална представа и да отворим място за директен контакт.

В друга група по време на предварителна среща децата се интересуваха дали ще има и други участници в групата, можеха да задават въпроси и да предлагат своя версия за тренинга. Имаха свободата да ни преценят, отхвърлят или харесат. По-късно, през следващата седмица, дойдоха толкова от тях, колкото бяха казали.

Това, в което се убедихме е, че предварителните срещи с всяка група преди започване на обучението, намаляват напрежението от очакването да допуснеш хора, които не познаваш, и дават яснота за предстоящото. По този начин юношите виждат, че тяхното решение – дали да се включат или не в групата, е зачетено, че имат право на избор.

Началото на работата в група е съпътствано от провокации

В първия ден от тренинга с група, съставена само от момичета, работата започна с много тревожност и съпротиви. И с недоверие.

След първата почивка влязохме в атмосфера, заредена с напрежение, което не разбирахме откъде идва. То все повече се покачваше. Всички в групата отказаха да говорят. Не беше възможна никаква комуникация. Някои станаха от местата си. Други започнаха да крецят помежду си. Всички се изправихме.

Опитахме се да разберем какво се случва, но беше трудно да се ориентираме.

Оказа се, че искаха да изгонят едно от момичетата (С.), която в почивката била откраднала сметаните за кафе, занасяйки ги в стаята си.

Останалите се нахвърлиха срещу нея и искаха да я изгонят незабавно. Опитахме да коментираме това, което се случва с тях в момента – гнева, усещането, че са измамени, несправедливостта. Същевременно – да покажем и това как тя се чувства в тази ситуация. Но това не помогна – трябваше да бъде изгонена на всяка цена. Когато казахме, че едно такова решение би било окончателно и според правилата, създадени от групата, тя не би могла да се върне, това предизвика обратен ефект) това още повече ги настърви.

Тогава единият от водещите на групата предложи да заеме мястото на С., слагайки нейното листче с името върху своето (всички от участници имаха залепени листчета с имена), и така, „превръщайки“ се в С., предизвика останалите да насочат към нея всичко, което искат да кажат на момичето. В началото дойде неочаквано за тях да атакуват авторитет, но после всички се нахвърлиха срещу „новата“ С. Започнаха едновременно да крецят и да обиждат...

Едва след като „изляха“ достатъчно от себе си, стана възможно да се говори за случилото се, за техния гняв, за нейните мотиви. Много трудно допуснаха възможността да ѝ дадат шанс да остане или да се извини. Наложих се да се гласува. Въпреки малкото гласове, които я подкрепиха, още веднъж отложихме „изгонването ѝ“ като предложихме да остане поне до края на деня.

¹ Изборът на институциите, в които да работим, базиран на предварителни анализи, бе заявен и от представители на Държавната агенция за закрила на детето.

² Домове за деца, лишени от родителски грижи, Социално – педагогически интернат, Възпитателно училище интернат, SOS Детски селища

В края на деня настроенятия срещу С. бяха загубили от силата си. На втория ден от тренинга тя бе приета от групата. Бе станало възможно да ѝ простят.

Би могло да се разсъждава върху символичния смисъл на поведението на момичетата от групата – едно възможно обяснение за кражбата на С. е опит за компенсиране на нематериални нейни липси. Неовладимата агресия на останалите момичета, вероятно идва от усещането за себе си като за „крадлата“, която провокира изгонване и отхвърляне. „Крадлата“, която се опитва да открадне любов и внимание, заявявайки се на света. „Крадлата“, която е много потребна и необходима на всяка една от тях.

Непреодолимото желание да я изгонят би могло да се свърже с техни питання за самите себе си („можете ли да ме понесете“). Отлъчвайки „лошия член“ на групата, той бива натоварен с всички отрицателни пориви, мисли и чувства, които самите те не могат да понесат в себе си поради страха, че нямат да бъдат приети. Опитите ни да позволим и допуснем място за различните аспекти, които те носят в себе си, позволява събиране на непримиримите части у тях. Това би задало възможността за една по-пълна картина.

Темата за трафика, с която идваме в техния Дом, е тема, която влиза в допир с уязвимост, обвързана не само със застрашаване на физическата цялост на момичетата, но и с техни възможни фантазии (фантазията, че си желана, че те чакат, че си специална, осигурена).

Такива провокации поставят на изпитание способността на водещите да запазят позицията си, съхранявайки властта и авторитета, като не позволят на член от групата да бъде разрушен на символично ниво. Мощната атака към водещите е отчаян начин да комуникират и предадат непоносимостта на това, което те не могат да интегрират – да те накарат да се почувстваш един от тях, за да разбереш какво му е на човек, който краде.

Девиантните юноши често отправят провокации поради техния предишен опит на поредица от отхвърляния и липса на фигури, които да могат да ги понесат. Това е провокация към автентичността на нашето уважение и зачитане спрямо тях, както и към способността ни да оцелеем като стабилни фигури. В една или друга степен, въпросите, изразени в поведението им, насочено към нас, са въпроси, които стоят към основните фигури на възрастните, имащи значение в техния живот.

В отделните групи са били отправяни различен тип провокации (отказ да започне груповият процес преди да са разбрали и/или чули лични истории от нас, коментари от сексуален характер по повод на водещите, демонстрации на физическо насилие сред участниците). В юношеския период смесването от сексуални и агресивни пориви намира израз в подобни делинквентни актове. Основните на такова поведение могат да се търсят назад във времето, в което се градят отношения на доверие и любов. Провалът в тези отношения води до обръкване, сливане и невъзможност за разграничение на любовта от враждебността.

В подобни случаи сме нарушавали дизайна и рамката на тренинга и сме предлагали пространство да се говори за случващото се, за настроенятия в групата, завръщайки ги впоследствие към фокуса на работа.

Преминаването през етапа на провокациите поставя началото на работния процес

Част от програмата на тренингите за предпазване от попадане в трафик включва прожекция на филма „Лиля завинаги“. Филмът представя историята на 16-годишната Лиля, която живее „някъде в бившите съветски републики“. Историята във филма дава повод за идентификация с момичето, чийто жизнен път завършва трагично.

Тежката история на Лиля представя непоносима, но позната реалност, което провокира у юношите различни и на пръв поглед противоречиви реакции (плач, неспокойствие, агресия, превъзбуда).

След приключването на филма, в една група от момичета и момчета избухна ожесточен спор между участниците. Момчетата застанаха зад позицията на Лиля, с която се идентифицираха. Момчетата бяха нападащи и обвиняващи.

Беше им предложено да се разделят на две групи според споделената позиция по отношение на „вината“ на Лиля. Задачата на всяка една от групите бе да аргументира позицията си.

Зад такива спорове стоят дълбоки лични основания и фантазии. За момичетата е много по-лесно да се видят в позицията на Лиля, докато момчетата стават агресивни, поради чувството, че са привлечени от героинята и невъзможността да я спасят. Валидизирайки противопоставянето на различните гледни точки, се опитваме да изследваме обективността на аргументите „за“ или „против“. Разделянето на две противопоставящи се групи помага да бъдат изречени, назовани и осмислени личните позиции на всеки участник, което позволява отместване от тях. В част от групите някои от юношите промениха „мястото“ си от нападатели в защитници, което доведе до нов баланс.

Агресивността и обвиненията към Лиля бяха интерпретирани като израз на непоносимостта към мъката и ужаса и като начин да се защитим от болезнения досег с насилието и смъртта. Тълкуванията и коментарите улесняват юношите в досега със себе си и конфронтирането със защитни схеми, поддържащи вътрешния мит за собствената неуязвимост.

Вариант, в който групата да даде различен развой на историята на Лиля като всеки участник допълва версията, зададена от предходния, е друг начин за работа с филма. Така юношите изпробват различни изходи и виждат доколко работещи са стратегиите за справяне, с които разполагат.

Различен подход, който не конфронтира директни съпротиви, е участието в ролева игра, поставяща ги във въображаема ситуация на трафик. Разиграват се ситуации, в които има три основни роли: свидетел, трафикант и потенциална жертва. Ролевите игри предлагат шанса за по-дълбоко докосване до мотивите и позициите на всички, въввлечени в ситуацията. В дискусиите след ролевите игри останалите участници споделят и своите варианти на разиграване, което допълва картината и я прави по-близка до реалността.

Краят на работния процес предхожда раздялата

В тези групи винаги е било трудно да се разделим. Различните групи са позволявали различно време за раздяла. Случвало се е да работим с групи, в които част от участниците си тръгват преди края, знаейки че предстои приключване. Тръгването им по-рано е израз на отказа да преживеят и приемат раздялата с групата. Драматизмът, който ѝ придават, идва от архаично чувство за загуба или болезнена раздяла. Актуалната ситуация извиква и съживява застинали травматични раздели и/или загуби.

В групите, в които е постижимо назоваването на тези емоции, раздялата е по-лесно възможна и по-малко страшна. Тогава тя се възприема като част от настоящия опит на юношите, а не като поредно повторение на ситуация на изоставяне.

* * *

В повечето от институциите, в които работихме с групи, юношите живеят в т. нар. затворен режим. Ограничените им контакти с външния свят, обусловени от този режим, ги лишават от възможностите за експериментиране, на базата на което да изградят реалистичен образ за себе си. При тези юноши възможността за изследване на отношенията, необходима за развитийните задачи на периода, е стеснена. От там идва и изчезването на мотивацията за развитие.

От друга страна, липсата на ограничения (в следствие провал в отношенията с родителите и непринадлежност към дом) също не би предоставила на децата усещане, че са постигнали това, което им е необходимо.

Според някои автори антисоциалното поведение е и опит за постигане на сигурност и стабилност там, където липсва. Чрез такъв тип поведение юношите търсят не само

принадлежност, но и някой, който да може да постави рамката и да очертае границите на допустимото.

Провокативното поведение може да бъде видно и като стремеж към търсене и изразяване на себе си и постигане на автономност. „Симптомите“ на тези деца (кражби, побои, проституция, измами, агресия, бягства от дома) са възможният начин за свързване и общуване с другите, за намиране на идентичност и за откриване на собствено място. Наблюденията ни, базирани на работата в групи, показват, че юноши, които на пръв поглед изглеждат много „по-лесни“ за комуникация и работа и които отговарят на очакванията на възрастните, всъщност не могат да разгърнат творчески потенциал, да работят продуктивно и да се включат в групов процес. От тази гледна точка, понякога липсата на изразено делинквентно поведение) ”симптом“ е по-обезпокоителна в контекста на диференциране на детето и постигане на развитийните задачи.

Идентификациите на юношите със значимите фигури на възрастните, както и експериментирането с различни роли, поставят основите на формирането на идентичността. Реакциите на околните, тяхното приемане или отхвърляне на юношата, са от изключителна важност за развитието. Живеейки в институцията, децата разпознават санкции за своите поведения и мисли, а не загриженост и предпазване. Прекъснатата връзка със света около тях е друго основание да им бъдат предложени повече възможности за общуване с хора, които не са част от затворената система, в която са поставени. Интерактивните тренинги предоставят възможност за автентична, макар и спорадична комуникация с външни хора. Опитът, който децата придобиват в тези тренинги, има преживелищен характер, даващ усещане за нещо истинско. Ето защо има смисъл да бъде продължена работата с тях.

WHAT DO WOMEN VICTIMS OF TRAFFICKING SUFFER AND WHY?

Maria Tchomarova
Psychotherapist

In this short article I will try to briefly summarize the psychological and emotional problems with which women who manage to escape the situation of traffic have to cope with. I would like to explain in a popular language why women are faced with these problems. Psychotherapists' opinion is that the reactions of people in a situation of violence are more or less alike.

The range of psychological defense mechanisms that are available is not very wide and they are studied the same way as human anatomy. There is a precisely developed system for manipulating people that has long been known and which has been practiced in communities such as concentration camps, religious sects, etc. The same mechanism are applied in trafficking in women:

– **Severe violence** – rape, cruel tortures, battering, hunger. The aim is to place the victim in an extreme survival situation. The attack targets the mechanism of psychological defense – the belief that we can control the surrounding world. We are all aware of being mortal, but we are afraid of death. That is why nature has armed us with mechanisms of defense which keep up the illusion of being in control of our lives. These defense mechanisms are important, as they help us plan, undertake initiatives, communicate etc. When the death issue has been transformed from an existential one into a painfully personal one, the defense mechanisms we usually use are no longer helpful. Similar to a situation of hypertension when the safety-fuse blows out in order to break the electricity chain and to prevent setting the whole system on fire, in a life-threatening situation one „switches off“, stops thinking and physical survival becomes the only aim. The price for this, however, is high and causes a mental trauma. The perpetrators make use of this ability of human nature to make women obey, to force them into prostitution, etc.

– **Physical exhaustion.** The manipulation system includes the rule of giving the victim no opportunity to rest – no chance to be alone with herself and think it over, to partially recover and start planning actions to defend herself. The 20-hour working day is very profitable, but it is also important in terms of „breaking down“ the woman's psyche.

– **Absolute control and isolation.** The victim is isolated from the surrounding world, she is not allowed to communicate with other people except for the perpetrator and is subject to strict control. Usually, women victims of trafficking work and live at one and the same place. It is not possible to suppress one's need for communication, but communicating only with the perpetrator the woman starts receiving distorted information about herself and the world. The message is but one single – a woman's life is of no value, she is worth nothing. She is to blame for what has happened, as she „owes money“ because of being bought and has to „pay it back“. Of course, it is not possible for her to ever pay the money back, so she is sold to another pimp. The selling system is important. Firstly, the idea of a woman being a commodity, a

slave, not a person like others is introduced; secondly the notion of the total world she lives in – world of violence and control – as being the only possible one is conveyed. All the pimps have „learned“ to work by one and the same „standard“. Sometimes violence is substituted by small gestures of attention – small gifts or acts of mercy (for example, taking the women to see a doctor). These are aimed at getting the victim attached to the perpetrator and they are often successful as the nature of human beings is such that they need to get emotionally involved with someone, to feel the reward of this emotional dependence.

I mentioned some of the key mechanisms for „brain washing“ in order to better explain what kind of emotional problems women survivors of trafficking have to face. Throughout the first days during and following their escape women are usually mobilized and are precise and adequate in their actions. After relaxing and feeling the slightest sign of security, being aware somebody is taking care of them, they start realizing the monstrous dimensions of what has happen to them. Hence the trauma symptoms known as post-traumatic stress disorder become visible.

In a situation of trafficking some women „split“ reality. Thus they manage to save part of their personality of a free person. Any day of violence and control attacks the woman's former views of herself and the world, thus making her to gradually forget them. Unless she can forget them, she „goes mad“ as her picture of the world clashes with the absurd reality. Traumatic symptoms are similar to the symptoms of a mental disease, but these are two completely different diagnoses and hence the different treatment. The more frequent symptoms are nightmares, flash backs of pictures and images from the violence relating to past violence, etc. The major problem, however, is that the woman is „blocked“, having lost her previous idea of the world as a place of order and predictability. She has lost the ability to keep control over her own live. The woman victim of trafficking feels empty and numb, as she is unable to bear her own intense emotions. Her access to emotional life is also blocked, her emotions being extreme: feelings of guilt, anger, fear, and self-disgust.

Regrettably, we human beings, are very fragile creatures, easy to hurt and it is difficult for us to recover. A perpetrator with a bat can break one's bones and damage one's internal organs just in a few minutes. In order for the victim to recover, a hospital with sophisticated equipment, special cares and much time are required. The traumatic event swoops the person all of a sudden and causes serious problems for the future. The feeling of being hurt by other people is much more painful than suffering natural disasters or catastrophes. The manipulation mechanisms I described hereto can break a woman just for a few months. I recall a writer describing the traumatized soul as a vase broken into small pieces. Searching for these pieces and rebuilding the vase is a long and complex process. But as the ways of destroying one's psyche are known so are the ways of rebuilding it. Psychotherapy provides ways to do it.

The path towards overcoming trauma is not so simple. It cannot be described in a few words, as I did with the process of destruction. The purpose of therapy is to empower the woman, to help regain her autonomy, to safely „lead“ her through the sea of extreme emotions, so that she would once again be able to accept her personal integrity and resume the life of a free person.

VICTIMS OF TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS: IS IDENTIFICATION POSSIBLE?

Donka Petrova ¹

Consultant: Nadya Kojuharova ²

In the beginning of this summer ³ we were contacted by a partner non-governmental organization (NGO) in Germany and asked for assistance on a difficult case: 9 Bulgarian girls who had been imprisoned in Germany after a police action declared in front of the policemen they had been forced to prostitute and that they needed help. Our colleagues had done their best to help them – as victims of trafficking these girls were not regarded as criminals and were released and provided with return tickets to Bulgaria and some money. Now, as they were about to return we were asked to continue the work with them here, in Bulgaria. We made all the necessary arrangements to meet them at the airport, to accommodate them in a safe place (the Crisis Center of Animus Association). We assumed they would need crisis intervention, practical assistance and a plan for safety. It was a case that required the mobilization of our full working potential because of the number of victims and the urgency of the occasion.

So we arrived at the airport expecting to meet a group of traumatized and deeply confused young women who would need our utter support. The reality proved quite different. We faced a few self-assured and street-wise girls who behaved as if in full control of the situation. In front of the airport police they openly declared they had chosen freely to work as prostitutes in Germany and no one had forced them into anything. And they didn't need our help because their relatives would come to pick them up from the airport, which was exactly what happened.

So there we stood quite puzzled and very disappointed. Had these girls been lying to us? This was the first time that we had encountered such a situation in our practice. After all our efforts we were alone at the airport in the middle of the night. What is more, we had to bear the almost hostile attitude of the airport police and the angry remarks that we are wasting our time and resources on some „whores” and thieves who were using us.

This recent case raised a number of questions for Animus Association team ⁴: Are such people real victims? Should they be helped? And if not, how are we to make the difference? How do we know whether they have been trafficked or not? Up to now we had trusted our clients: if they said they were victims of trafficking, they were treated as such. But now, having witnessed the described occasion, we cannot be so sure.

This article does not claim to cover all aspects of this problem or to give an answer to all kinds of questions that may arise in the attempts to identify victims of trafficking. It is an attempt to point out in our own experience as consultants and psychotherapists some of the undisputable signs that characterize the behaviors and emotional responses of the women victims of trafficking.

¹ Donka Petrova is a clinical social work at the Crises Center of the Animus Association and a doctoral student in the field of educational psychology

² Nadya Kojuharova is a psychotherapist at the Animus Association and national coordinator of La Strada – Bulgaria

³ 2007

⁴ The Animus Association is a Bulgarian NGO, working with victims of violence. Its programs include: 24-hour Hot Line, 24-hour Crisis Center for the recovery of women, adolescents and children – victims of violence; long-term therapeutic program, social program, program for the empowerment of victims and a therapeutic program for couples with interpersonal problems, related to violence

Why is the problem of identification so important today?

It has often been said that trafficking in human beings is problem reaching huge proportions and spreading out much more quickly than international efforts to stop it, that is the victims do not receive the support and resources that are needed for their recovery and social reintegration. For a long time the only ones who stood up for these women's right were the non-governmental organizations. Due to their efforts and lobbying this problem started attracting more public attention and concern. Now more and more institutions recognize the trafficking problem and work for its solution. New laws have been introduced – laws, guaranteeing protection and special status for the victim – which means that even if they are caught participating in illegal activities but their participation is not voluntary; they are not subject to legal prosecution. The new laws focus on direct measures for the protection and recovery of the victims, which is a positive step ahead in the struggle against trafficking in human beings. But all these measures require funding from the national budget. The more formalized by laws and institutionalized the care for the victims becomes, the stronger the emphasis on identification of the „real” victims. And even if our team can put up with the disappointing experience at the airport, the same reaction cannot be expected from the institutions. A NGO is a free organization – its members can use this negative experience to draw conclusions about the trafficking process and how to adapt its activities to the requirements of the ever changing reality. But when it comes to institutions, this can only lead to restrictive measures and limited access to resources – even for the ones who need them the most. For instance, after this occasion it is very possible that the airport police can treat the next group of trafficked girls as „common whores and criminals” and not offer them any help. Thus they will not receive the assistance they deserve by law. So, in our view, the proper identification is important not to so much in order to protect the institutions from deceit but to make sure the victims get the access to the help they need and have the legal right to receive.

Psychological signs for identification – reconstructing the experience

The Animus Association Foundation) La Strada Bulgaria is one of the few Bulgarian NGOs that have set the work with victims of trafficking in human beings, their psychological recovery and social reintegration, among their priorities. These goals define the type of working setting – on one hand, the victims are accommodated in a physically safe and protected place and helped to handle the practical necessities they face on their return here. In a nutshell, this is work with the outer world. And on the other hand, a huge emphasis is put on the work with the „inner reality” of these clients – their psychological state.

The number of our clients who are victims of trafficking is growing with every consecutive year. So we have had the opportunity to observe many cases, to hypothesize and to draw conclusions about their way of functioning, about their typical behavior and reactions. What attracts instant attention is the fact that these women behave in a different manner from the victims of other kinds of violence – their behavior is unpredictable, surprising and many times provoking irritation and even anger in the consultant, not so much willingness to help and protect them. The key to understanding them has to do with the unconscious reconstruction of the traumatic experience.

When asked why she made herself repeat with her boyfriend the unpleasant and humiliating sexual practices in which she had been forced to participate while in a situation of trafficking, one girl replied: „It's like a dirty dress you are trying to wash again and again but you can't.”

The behavior of the victims of trafficking, however different the cases, has this striking similarity – it is always directed

towards the attempts to overcome the traumatic experience; even if it is already behind them in their inner reality it remains a dominant force. And if we examine their actions and reactions carefully we will discover in them what words cannot express – the signs of the trafficking, of physical and psychological violence and humiliation, of enforcement and sexual assault, of isolation and deprivation of freedom and control.

The victims: an attempted description

Time and time again, when another victim of trafficking returns to Bulgaria and enters the Crisis Center, with striking consistency we observe many of the symptoms of PTSD¹ – flashbacks, intrusive thoughts about the traumatic event. Long-term cognitive disturbances are common – disorganized thinking, confusion, memory problems. Sleep disturbances are also very common – these women often report distressing nightmares of them being chased, captured, even murdered; what is more, they find it hard to fall asleep and are very easily awakened. On the other hand, their sleep patterns are generally in disorder – they stay awake at night and sleep until midday.

Another sign you can notice very quickly in these women is their high levels of anxiety – during the first hours and days after their arrival they demonstrate agitation, restlessness, high levels of arousal, extreme emotional responses.

Quite as often the victims of trafficking behave in a very claustrophobic manner – maybe not in the clinical sense of the word, but still they become extremely worried when they have to stay in closed rooms and small premises. Such places obviously actualize in them the feeling of restriction, of loss of freedom and control they have experienced with the traffickers. So they often react with demands to get outside, to leave for somewhere – even if they do not have another place to go. „*Wherever my feet lead me*” – you can hear such words from victims of trafficking much too often: they are almost compulsively drawn to leave.

‘Compulsive’ is a word which can be used to describe the victims’ behavior in many occasions – for instance, they may be compulsively drawn to shopping – especially clothes and cosmetic products, even though they have almost no money. So within days they are often left with no money at all. This is possibly self-indulgence, a reaction to the long time when they had neither the money nor the opportunity to buy themselves things and in a more abstract sense to gratify themselves.

Compulsive may seem also the way they are attracted to smoking, eating, drinking – often way too much of everything. A possible explanation is that the trafficking in human beings, as a situation of long and permanent abuse, generates high and overwhelming anxiety in the victims. Although self-destructive at its core, such self-indulgent behavior provides at least temporary relief of this anxiety and overpowering emotional pain – for that reason in psychological texts it is often referred to as ‘tension reduction behavior’.

Another common emotional characteristic of the victims is their intense anger, even rage. At the time of the abuse the victim needs to mobilize all her efforts to stay alive, to survive physically. Thus, frequently the natural emotional responses to such a humiliating experience are repressed, pushed into the unconscious. The anger against the violators cannot receive free outlet – this would be much too dangerous for the victim – so it remains unconscious for a very long time. Trafficking in human beings is a prolonged situation of abuse – physical and sexual: let us try to imagine the humiliation and brutal violation of sexual abuse – and then to imagine it as constant and inevitable! It is a situation in which the victim is totally and utterly deprived of control over her own life, every attempt to act independently may be dangerous, even life-threatening. She will be severely punished – the ‘rebels’ can be beaten up, locked away, put

through even greater humiliations. The message the traffickers are conveying by such „punishing actions” is: „*Don't even think about disobeying!*” Soon these women start thinking: „*Why should I even try, everything will be in vain.*” This results in a feeling of complete powerlessness. And if the early background of the victim predisposes her towards learned helplessness, now these tendencies get actualized and reinforced.

When such victims are finally in a non-threatening environment, they sooner or later get in touch with their long suppressed anger. Now an outlet is possible – it does not constitute a danger any more. And more often than not this outlet is extreme, „explosive” – expressed uncontrollably, overpowering, affecting the whole body. At the same time they get frustrated very, very easily:

We provided for N. N. medical examinations and tests, including an examination by a gynecologist – something she did not want at all, despite our attempts to convince her it will be for her own good. In front of the doctor's office she started getting more and more irritated and angry. After the examination she was completely overwhelmed by this anger – in the taxi she was talking to herself quietly, but furiously and began scratching on the seats with her nails; in the street she was already screaming and cursing – and not at someone in particular; but in a somehow impersonal manner: „Who do they think they are! How dare they put me through this, they have no right!”

Words obviously directed towards her abusers, but said only now. However disruptive her behavior, this young woman was finally connecting to her suppressed rage, responding to her inner trauma.

Trauma has many faces and underlying causes. Our experience has led us to believe that the victims of trafficking generally are more susceptible to traumatization and victimization than others; that some events in their early life and development have acted as triggers to such susceptibility. Sexual abuse in early life is such a trigger: almost without exception the victims of trafficking, who search our assistance, have a history of sexual abuse. In some of the cases this is a sudden disruptive incident:

I. L. is a girl from a „good” family – and had led a relatively calm ‘normal’ in the traditional sense life until at the age of 15 she was brutally raped by a stranger. Feeling (in her own words) dirty and in a way invalidated by the experience, she distanced herself from almost everybody around her, left her home and school and went on to live on her own while still 15 years old. In her attempts to leave the past behind and start anew I. decided on working and abroad and got in contact with an agency that promised to find her job in Germany. But on her arrival there the ‘job’ turned to be involuntary prostitution.

In other occasions the sexual abuse is part of a series of early traumatizing events:

I. Z. was raised in a small village by a highly abusive father (the mother had left him) – he used to beat her up regularly, to lock her in, and to tie her to the fence in their yard. One day she and her older sister escaped from him and went to live with their mother in a near-by city and the sister found herself a job as a waitress. When I. Z. was 13 she was raped by a client at the disco where her older sister worked. In the next few years I. did all she thought she could to escape from this environment and at 16 married a young man and became pregnant. But then her husband left her I. felt abandoned once again – and trying to support herself and the child she set her mind on working as a prostitute. After some time she was ‘stolen’ (as she puts it) by some pimps, locked in an apartment and then was forced to travel to Germany and work there – without pay. Although she started voluntarily, at this point she was exploited, thus becoming a victim of trafficking in human beings.

Sexual abuse in childhood and adolescence can seriously impair the emotional development of an individual and the formation of his or her personality. It directly attacks the very found-

¹ PTSD – Post traumatic stress disorder

dations of the still immature individual and can be described as encompassing traumatic sexualization, feeling of betrayal, stigmatization and powerlessness. The next case illustrates this:

G. N. is another girl from a small village. Her parents divorced when she was very young, then her mother started living with another man – who raped G. when she was 13. The girl told her mother, but she did nothing to protect her daughter – the man continued to live with them, leaving G. Feeling helpless and betrayed. What is even more, the people from the village learned what had happened and put the blame on G. – their behavior was highly stigmatizing and she felt totally rejected. So soon afterwards G. left for the big city to try to find a job – and became victim of trafficking in human beings.

In most cases early sexual abuse has strong and long-lasting damaging effects – it lowers the victims' self-esteem, leaves them feeling helpless, lost and without any control whatsoever – over their own bodies and their own lives. Thus, it creates deep-seated vulnerability – these people are more likely to develop later on in life PTSD, traumatic identity, and borderline personality disorder. It has often been pointed out that one result of childhood sexual abuse is re-victimization that further damages the individual: and a situation of trafficking inevitably actualizes all of the old traumas that have not been worked through.

What brings further complications is the fact that in many cases there is an association between a history of early sexual abuse and high-risk sexual behavior later on in life: so many of these women are more likely to get involved in potentially dangerous sexual experiences – multiple partners, unsafe sex. Traumatic sexualization impairs normal sexual development and sex often is viewed as a potential weapon and as a way to achieve other goals, such as money, control. The women survivors of trafficking in human beings often display highly sexualized behavior, externalized and seductive sexuality – for example, they apply a lot of make-up, wear tight clothes, lipstick in bright colors and behave in a flirtatious manner with the men they meet. However absurd it may sound after so much sexual abuse, they obviously find it very important to be able to attract men's attention whenever possible. This might serve them as a way to regain some feeling of control. But much too often it is the only known to them way of relating, of searching contact with others – for victims of sexual abuse, sex may become a substitute for real communication and affection – things they most probably have never had in their lives. In this context, it should be pointed out that many of the women who have survived trafficking in human beings are in a constant search of relationships with men – and frequently end up with really abusive partners, in a situation similar to trafficking – with them being dependant, abused and controlled.

Why does this happen? Unconsciously, these women are drawn to situations that carry the potential risk of more abuse; situations more or less replicating the traumatic ones. This phenomenon is usually referred to as „repetition compulsion“: it is part of the attempts our conscious mind makes to recover from the trauma – by gaining different kind of experience in similar situations. By trying to rearrange things in completely new, healthier manner, to achieve a new 'gestalt' in a way.

The psychological trauma attacks the very core assumptions of an individual, the ones around which he/she organizes his/her model of the world and of human nature – his or her perceptions and beliefs about themselves, the others, the world in general and their safety in the world. The whole model of

the world of the victim is shaken and in most cases – destroyed, resulting in a loss of feelings of direction and meaning. So it comes as no surprise that usually victims lack perspective and ability to plan their future: in fact, they frequently lack a mental representation of the future. When we ask them how do they see their future, what do they want from it, often the answers are very vague and unclear – *‘If somebody could help me’*, *‘I cannot decide myself. What do you think I should do?’*, *‘I wanna put my life in order. What can you do for me?’* It becomes clear that these are usually people who live for the moment, make short-term plans and seek instant solutions – ones that reduce the tension for the moment, but are not headed anywhere in general. For years they have had no control over their lives – they have not made decisions, nor made judgments, nor tested the reality themselves – their reality was 'constructed' by others. The goal has been to survive until the next day and then think about the day after it... All of this has in a way 'disconnected' and distanced them from reality – or what we usually call reality – the world of everyday duties and social regulations. When they finally return to this reality, they may have lost the competences it requires, the ability to operate within it. At this point reintegration into society proves extremely difficult for these women. In addition, in many cases they are with a history of neglect in their generic families – they have not received proper care and education, so they may have not so much lost their social adequacy – they may not have had it at all. The lack of social competencies has made them easier targets for abuse in the first place. These clients need more than practical assistance – they need 're-parenting': to care for them requires teaching them how to take care of themselves, how to plan and handle even the small everyday challenges. Such clients require long work – psychotherapy, which can enable them to reconstruct their inner self in a positive way.

All the signs mentioned above suggest sexual abuse and exploitation. They are very common and very informative. But of course they cannot be noticed easily: this requires special training and understanding of the psychological mechanisms humans use to get over traumatic events. And it requires time: victims of trafficking have to take their time to relax, to feel safe and to develop a real connection of trust and rapport with the people around them. Only then can they be expected to reveal their experiences. This is impossible to happen within an hour or so on the airport and we cannot expect from police officers to make a psychological assessment of the people who ask for their assistance. Their work requires quick and easy markers for identification. But can we, the ones trained to understand people's psychological functioning and typical behavioral reactions, point out and underline such markers for them? We do not have the answer yet. But we are ready and eager to share our own experience, gained through the Crisis Center, with all the colleagues who are interested – with the hope that this shared experience can help them adapt their efforts and the kind of assistance they are offering to the specific needs of the victims.

Looking in retrospective, that night at the airport neither we, nor the airport police had the time to get to know those girls. Were they trying to use the status of victims of trafficking to get away with real crimes? Or were they victims of trafficking who had decided to leave the horrors behind them and to conceal their humiliation? We did not have enough time to tell. But at least they made their choice freely.

HOW WE HELP WOMEN, SURVIVORS OF TRAFFICKING?

Nadia Kozhouharova

Psychotherapist

There are several questions that people tend to ask when they are interested in how we help women survivors of trafficking. I will try to answer these questions. In this article I would like to dispel commonly held illusions about women survivors of trafficking and to present what is realistic in terms of helping them in Central and Eastern Europe.

I will begin with the question „who do we help?“ Very often, people ask ‘who are these women? What do they look like? What do they feel? What do they think about?’ Most people expect to hear that these women are poor and uneducated, mainly from ethnic minorities. It is true that it would be easier to classify trafficking as being the problem of just one social group. We would then be able to have a clear conscious about our passivity, because in general this is a socially disadvantaged group in many respects and the problem would be too huge. But the truth is different. Victims of trafficking come from all social groups. We have met so many women – some of them are educated but unemployed, who have decided to help their families, others are children from as young as 14 who have been deceived by the traffickers in a very basic way or simply just kidnapped. There are women from towns and villages, young women who have parents and some who don’t, But there are some things that unite these women. They all come from this part of Europe that was isolated for many years. Most of them have experienced the poverty and economic instability of countries in transition. They all want to change their lives for the better and they believe they can do it by themselves. Thus they try their chance abroad.

For me, it is more important to share with you, how these women are when they first reach us – this is when they have been able to escape from the trap of trafficking. Women survivors of trafficking change when they feel safe and they feel they have the support of someone else. Until now, they have lived in fear that every moment their lives are threatened. For someone to survive in these circumstances, she needs to be able to mobilise all of her physical and emotional power. Women who manage to escape from the traffickers by themselves usually demonstrate more of this power. The inner strength of these women is a good example of the many resources a person has to save their life. This is why when women come to us they are still very much in this ‘mobilised’ frame of mind. They look stable, they have plans and wish to change their lives. Most of them in this state of mind are full of energy and want to do something proactive against trafficking – e. g. to make a report to the police or to help other women. But this enthusiasm is only temporary. The safer the women feel, the more the reality overwhelms them and their enthusiasm quickly turns into hopelessness. Survivors of trafficking are alone because they have survived things they cannot share with others, they don’t have any money or documents, they have a broken past and an unclear future. They feel very confused. They fall into a deep emotional crisis. They are

swamped by strong emotions of fear, anger, horror, self-blaming. They are even afraid to go out alone on the streets in case they meet someone who will sell them once more into trafficking. Paradoxically, they are not able to assess situations very well and tend to behave in a risky way. They have flashbacks and nightmares. Sometimes they have perceptual difficulties with time and space. They have mood swings and every day they change their plans. Thus, when they are in this state, there is the danger that other people misunderstand them and think they are ‘mad’ or ‘crazy’. The truth is, that the violence they have experienced while being trafficked causes psychological trauma. In this state, survivors of trafficking are very vulnerable. To recover from this stage, the woman needs a lot of care, safety and a great deal of understanding. It only takes a few days to break a woman, it takes many years to help her to rebuild her life. What we have learned is that life after trafficking is no less dangerous than life in trafficking.

The next question, which we are often asked is ‘How do we help survivors of trafficking? What can and what can’t we do for them?’ Imagine a woman of 18 or 19 years of age, getting off the international bus, returning to her own country. This could be the same woman to be found in the police station after being arrested in the red light district. In both cases, she doesn’t have anything other than the clothes on her back. She feels very tired, and she has not ate or slept for days. Our care starts here. For her to manage this difficult situation in which she finds herself she needs a safe environment and care. The first and most urgent issue for us is to provide the basic necessities – accommodation, food, clothes and personal items. The woman is in crisis and she needs someone to help her to put things in order and to contain her feelings. Together with her, we make a plan for what she needs. Some young women are in a hurry to go back to their families. These are the lucky ones. There is someone who cares and who can accept them back. With these women, we discuss with the family how they can help their daughter and how to prevent her being a victim of trafficking again. We provide them with money to travel back to their community in the countryside. If the woman is a foreigner we contact other organisations to guarantee her safe return home – embassies, police, the International Organisation of Migration, etc. Of course, it is easier if this transfer is taking place between countries in which La Strada has offices. After we have provided accommodation, food and safety for the woman, we then work with her on the next most important thing – documents, medical checks, medicines, legal help. Our aim is to help the woman to regain her autonomy. We understand that she is in the best position to know her own needs. That is why we believe it is the personal, human contact with our clients that is most important. Because of this situation of trust, we can discuss everything with her.

But things only look like this on paper. The reality is that every single case is much more difficult. Very often we feel at a dead-end. Helpless. For example, one young woman returned seven months pregnant, another found out that her mother had died whilst she was trafficked abroad, and a third discovered she was HIV positive. There was one woman who needed to be admitted to a psychiatric hospital because of the severity of the Post Traumatic Stress Disorder, another disappeared from the shelter.... And what can we do for the

women who are not able to return home because it is dangerous? What can we do with underage women whose parents refuse to accept them back into the family? How can we manage with the emotional breakdown these women experience when they come to the realisation that no-one wants them and everyone blames them? We still don't have answers to these questions. Our societies are not prepared to support survivors of trafficking. It is very frustrating to realise that these women don't fit the criteria of the social programmes run by the government in Bulgaria. This is an enormous injustice which we cannot accept. We think that it is our duty and an important part of our work in support of survivors, to develop networks of GO's and NGO's who will share this responsibility with us, to help the women. We in La Strada understand their problems. They trust us and share things with us. We know how difficult it is for them to re-build their lives. We want to help them. If we don't work in this direction, if we stay passive, we would allow ourselves to be overwhelmed by the desperateness and the loneliness of the women.

The next important question is to what extent are we able to help survivors of trafficking? What happens to them when they leave us? Do we have any 'success stories'? I think that all these questions are connected to the significance of our work. I don't think that it is possible to measure success in the work with survivors of violence because it is hard to measure human happiness and unhappiness. From now, the life of most of the women who have survived trafficking will be a train of traumatic events. The violence that they have experienced is so serious that most of them will probably never fully recover. Some of our clients fall into trafficking again, or find themselves in another situation of violence. The most difficult is when there are suicides or attempted suicides. We have to accept this reality, however sad it makes us. Despite the enthusiasm with which we work there are limits to what we can do. The most difficult moments in our work are when we have to say 'we can't help this woman anymore'. One of the ways to work out our feelings of helplessness is by setting clear and realistic boundaries of the support we can offer. Otherwise, we risk being driven by our feelings to promise things beyond what we can provide. Our intervention probably looks extremely small when compared to the suffering of the women. The concrete things we can do for them solve only some of their problems. But the help provided by us has

another dimension that is much more important than everything else. For us what counts is that the women learn to trust someone again; that there are people who believe them and understand what they have suffered; that life is not only about violence and abuse and there is a reason to live; that they can take control of how they solve their problems. Sometimes, it's even enough that someone has communicated with them as human beings, respecting their opinion and choice. Our attitude towards survivors of trafficking is why they call us again and again when they find themselves in situations of violence. We think it is a success for us that they trust us and know how to find us when they are in need.

I have written in detail about the personal experiences of survivors of trafficking because very few people realise what happens to these women. The truth is that the problem of trafficking in women does not finish with the 'rescue' of the women from the traffickers. For the last five years, the Animus/La Strada has begun to address the lack of services in Bulgaria. I also think that if we want to help survivors, we have to know and better understand their feelings and their needs. We are not the only ones who meet victims of trafficking. Others include the police, immigration services, some medical and social services. But how we differ from these other organisations is that we are particularly interested in the *human* problems of the women. For us they are not just illegal workers or migrants, but women who are victims of cruel violence, who have the right to receive help, who have the right to regain control over their lives and to continue to live like other people in our societies.

I realise that what I have written here can sound quite sad. But as I said at the beginning, my aim is to present the reality which faces the women survivors of trafficking and the reality which faces us, the women of La Strada, who do our utmost to help them. Every day in our work, with every single woman we have contradictory feelings. On the one hand is the feeling that there is no-one to support us and we can only rely on ourselves, that no-one can understand the pain that survivors of trafficking experience, that the problems are too complicated for us to solve. But on the other hand we still have the feelings that give us the power to continue – the satisfaction that we that we are able to help the women, the belief that we can defend their interests, the knowledge that in time we are becoming professionals and experts.

DEVELOPING AN ANIMUS ASSOCIATION CARE PROGRAM FOR WOMEN VICTIMS OF TRAFFICKING

Nadejda Stoytcheva
Psychotherapist

As a professional who was brave enough to face the first cases of women victims of trafficking I will try to offer a general outline of the care which our service provides. The program includes two kinds of work – social and clinical. On one hand, my expose presents the needs and problems of victims

of trafficking. On the other hand, it focuses on issues the consultant might be confronted with.

The case manager gets ready in advance for the first meeting with a woman survivor of trafficking. The consultant knows how the woman accessed the service. He/She has discussed the case with his colleagues in the professional team and has worked out a hypothesis. At the first meeting that we, the professionals, call an interview, the therapist faces two kinds of problems – social and medical.

Counselling during the crisis

The case manager is responsible for revealing and ranking by importance the **physical and social needs** of the woman victim of trafficking, which means creating a social work plan for the relevant case. The needs could be: ensuring the safety

of her arrival, placing her in a shelter or in a hospital; making urgent arrangements for food and accessories, medical examinations; contacting her parents, issuing documents, and other unforeseen needs. As for the social tasks, the case manager should solicit additional assistance that is usually provided social workers, volunteers, students.

There are also some common **emotional needs**, which should be discussed with the woman. These are usually fears, which are common to all women who survivors of trafficking:

- Fear of being exposed to considerable danger, i. e. of being tracked by the traffickers when you are back home
- Fear of losing your relatives
- Fear of being ostracized by society
- Fear of being vulnerable without male support
- Fear of being a disgrace to your family
- Fear of being alone as you have no information and you do not know whom to approach for help (social services or people)
- Fear of not being able to have a normal life
- Fear of the future

Women who have been abused need individual sessions, meetings with therapist in order to share their problems in a secure and protected environment. In most cases, these sessions last from 45 and to 60 minutes. In hard crises, (e. g. if the woman has suicidal thoughts) more time is needed for her to calm down.

The consultant's role is to listen to the woman and lead the session. He/She helps her find answers to her initial questions relating to the state of insecurity and to further steps to undertake. The woman is supported to help her re-identify her own capacities and recognize the strength it took her to survive. Both her experience and her past and future plans are discussed.

Here are some common reactions, which can be traced in the behaviour of women victims of trafficking:

FEAR...

- ... of staying alone
- ... of being found and punished by the perpetrator of the abuse
- ... of others not understanding what has happened to her, believing she was a prostitute
- ... of being punished or prosecuted for illegally residing abroad
- ... of her own anger
- ... of sexually transmitted diseases or AIDS
- ... of nightmares

GUILT...

- ... that she has made a mistake or has been „stupid“
- ... that she had broken cultural and religious beliefs
- ... that she had failed to provide funds to her family

ANGER.....

- ... with herself for „allowing this to happen to her“
- ... with the others for not protecting her
- ... at society
- ... at her life being confused and broken

SHAME.....

- ... due to the feeling of being „dirty“, „spoiled“

... due to the fear of others telling what has happened to her only by looking at her

BETRAYAL.....

- ... by these who contacted her with the traffickers
- ... by God
- ... by the State
- ... by her family

LACK OF TRUST...

- ... in her own capacity to assess people and events
- ... in other people even these who have not „betrayed“ her

HELPLESSNESS....

- ... you have no control over your life
- ... „it will never become better“
- ... being woman means being always abused

SHOCK....

- ... feeling of numbness and impossibility to cry

DOUBT.....

- ...“Did it really happen?“
- ... „Why did it happen to me?“

DISORIENTATION.....

- ... impossibility to stay still (restless all the time)
- ... impossibility to tell the days
- ... memory difficulties

What difficulties the consultant working with women victims of trafficking faces

When the feelings of helplessness and shame prevail some women make up their minds to commit suicide. If the woman talks about suicide and has some ideas about ways of doing it, the consultant, being concerned about her life, makes interventions until the risk declines and, if necessary, refers her to a specialized service. Help from outside is also to be sought in case the woman says she wants to hurt herself or other people.

It is also normal for a woman to show hostility towards the whole world, as well as towards the consultant himself/herself. She manifests a great variety of emotions – anger, guilt, helplessness, joy and grief. She may have built up unconscious barriers subduing the feelings in order to survive the extremely painful events. It is easier not to have any feelings when there has been a painful abuse. Sometimes the consultant can find out these emotions are directly addressed to him. The consultant is the only one to provide a safe place for her to reveal her anger, which she was not able to express in the situation of violence. Releasing this anger is curative for her. It could be very difficult for the consultant to cope with the woman's negative emotions, especially if they are directed at him. That is why women professionals who consult victims of trafficking should know this work is physically and emotionally exhausting. It is necessary to allow for enough time to discuss the case in a professional team-based environment.

However difficult it is to work with women victims of trafficking, it is important for the program to carry on. This program builds both on the specific needs of women victims of trafficking and on the analysis of professional experience.

TALKING ABOUT TRAFFICKING IN WOMEN ON THE 24-HOUR HELP-LINE

Nikoleta Atanasova

Consultant on the Help-line

Being trafficked is a terrible experience not only for the victims, but for the consultants on the Help-line too; none is insured against it. Talking with persons in a trafficking situation is one of the most difficult and anxious experiences one might have working on the Help-line. When you pick up the phone and you understand the kind of call that you are going to answer, you start worrying. The connection is bad – the girl usually is whispering, hidden in a room, talking on the serial client's GSM; or short of breath on a street phone in the middle of a clamour and hubbub. Your heart starts beating faster and you become speechless for a moment. You are afraid and go numb. There isn't anything different on the other side – emotions are the same. You are overwhelmed by fear, shame, anger, anxiety, guilt, desperation, hatred. There is this moment to face your weaknesses and to come over in order to help somebody. It takes much effort to face the feelings coming through the receiver, to store them in an imaginary box and take them out one by one, to verbalize them and so to give a moment of peace to you and to the girl on the other side of the phone.

You are trying not to forget that you aren't actually there as you enter the story and the world of that woman or girl calling; you have to remember that your reality is a different one – the

calm, quiet and cosy room of the Help-line, a place from where you can help if you believe in yourself. It's true that while talking with victims of trafficking your brain must be sharp as a razor. You are facing the conflict between mind and feelings. Usually the feelings prevail and this makes you weak and lacking self-confidence. You bare the burden of being responsible; feel guilty and miserable that you are unable to wave a magic wand and to save the woman.

The fear of failure and wrong reaction in a situation of trafficking seems to be the biggest problem for the Help-line volunteers. We want to feel self-confident, which makes us sure that we will manage to respond fast and to help giving information or emotional support. There is no time. You are anxiously searching in the computer for files and trying fast enough to refer the women to the nearest organization for trafficking victims. You give the information and just for a second you feel a little bit relieved – you have managed to direct the woman to a safe place, where specialists would help her in each way she needs.

The conversation ends. You are left feeling either satisfied of being helpful or you start worrying and asking yourself – did I manage to help? What will happen to that woman from now on? What will happen to me? Will I be able to react fast and adequate enough next time when a victim of trafficking calls? Did I manage to overcome my fears?

Even if we manage to answer all these questions after the conversation, they actually remain more or less as we wait for the next victim's call. Each time when we answer such a call, no matter how many times we have done this before, we start fighting with ourselves and again we fight for the victim's sake through ourselves.

RECOVERY AND REFLECTION PERIOD, RESIDENCE PERMIT, REPATRIATION AND RETURN OF VICTIMS OF TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS

Sofia Andreeva

Lawyer

During the last five years the Republic of Bulgaria is carrying out a comprehensive reform of the judiciary in compliance with the basic principles of the constitutional state. Furthermore, the reform of the Bulgarian judicial system aims at strengthening the capacity and the effectiveness of the jurisdiction in conformity with the best European practices. The already achieved improvement of the jurisdiction quality and augmentation of the citizens' trust in the judicial system motivated the Bulgarian government to take the relevant measures for the further attainment of the so set priorities.

One of these basic priorities is undoubtedly the protection and promotion of human rights and the prevention of all forms of exploitation. Trafficking in human beings, often defined as

one of the „contemporary forms of slavery“, is a very serious violation of human rights, connected with various forms of exploitation of human beings – sexual, labour, removal of bodily organs or holding persons in forceful subjection. Taking into consideration the importance of this problem, the Bulgarian government took numerous measures for the elaboration of an adequate and effective policy aiming at combating this negative „phenomenon“, including legislative amendments, strengthening of the cooperation between the governmental and nongovernmental sector and the international cooperation as well. All these measures were aimed at prevention of trafficking in human beings, assistance to victims and availability of effective criminal proceedings for the perpetrators of this type of crime.

As a result of the carried out judicial reform, the Bulgarian national legislation is in conformity with the international instruments regulating the trafficking in human beings. The Bulgarian National Assembly adopted in 2002 the Law on amendment of the Penal code, by which was created a new Section called „Trafficking in human beings“ – art. 159a, 159b and 159c. In 2003 was adopted the Law on combating trafficking in human beings, providing for the effective cooperation between the governmental and nongovernmental sector in this field. In 2004 were adopted the following by-law instru-

ments to the last mentioned Law – the Regulation for the organization and activity of the National Commission for Combating Trafficking in Human Beings and Regulation on the shelters for temporary accommodation and the centers for protection and help for the victims of trafficking in human beings. On the 1-st of January 2007 entered into force the adopted in 2006 Law on support and financial compensation to crime victims¹, which provides for effective national compensation system for the victims of explicit intentional serious crimes, among which is trafficking in human beings as well. In November 2006 the Republic of Bulgaria signed the Council of Europe Convention on combating trafficking in human beings and on the 7-th of March 2007 the National Assembly adopted the Law on the ratification of the Convention. The Law was promulgated in State Gazette on the 20-th of March 2007.

One of the most important instruments in the field of combating trafficking in human beings providing for effective measures and assistance to victims is undoubtedly the Law on combating trafficking in human beings. Besides for the effective cooperation between the governmental and nongovernmental sector in the field of fighting against trafficking in human beings, the Law provides for the protection and assistance to victims, especially to women and children, as well as for granting of statute of special protection to the victims who cooperate with the investigation. For the implementation of these activities and objectives were established national and local commissions for combating trafficking in human beings; shelters for temporary accommodation of victims and centers for protection and help to victims. A National commission for combating trafficking in human beings was established to the Council of Ministers. This is an interagency structure that organizes and coordinates at national level the fight against trafficking in human beings and the measures for its prevention as well. The National commission annually elaborates a National programme for prevention and counteracting the trafficking in human beings and protection of its victims, which is being approved by the Council of Ministers.

One of the most important forms of assistance to the victims of trafficking in human beings is undoubtedly this one provided in the recovery and reflection period of the victim. According to art. 9, paragraph 2 of the Law on combating trafficking in human beings persons who have declared that they are victims of trafficking in human beings are being accommodated in shelters for temporary accommodation. According to Art. 10 of the Law on combating trafficking in human

¹ Act for the Support and compensation of the victims of crimes has been enacted in December 2006. It provides a mechanism for the compensation of the victims not only of THB, but of other crimes as well. The indemnification is available for Bulgarian and EU citizens. The law aims at rendering rights and defending the victims of crimes. Support can be granted to the injured citizens who have suffered material and non-material damages and financial compensation – only to those who have suffered material damage. The victims shall be informed of their rights by the responsible authorities. The law sets forth different forms of support to be rendered to the victims – medical consultation, legal advice and material help as well as single lump sum under the law. The financial compensation is from 250 to 5000 leva and if it is granted to several persons its size can not exceed 10 000 leva. The act also states the way to apply or support or compensation.

beings the shelters for temporary accommodation shall provide normal conditions for stay and personal hygiene; food and medicaments for the accommodated persons; emergency medical and psychological care and shall also assist the accommodated persons in establishing contact with their relatives, as well as with the specialized administrative bodies and organizations. According to Art. 11 centers for protection and help for the victims of trafficking in human beings are established to the local commissions. These centers give information concerning the administrative and court proceedings which refer to the assistance and protection of the victims of trafficking in human beings in a comprehensive language; they also provide specialized psychological and medical care and assist the reintegration of the victim in the family and social environment as well.

The procedures for the establishment and the organization of the activity of the abovementioned shelters and centers, their management and control are regulated in detail by the Regulation on the shelters for temporary accommodation and the centers for protection and help for the victims of trafficking in human beings. Chapter III of this Regulation deals with the organization of the work in the shelters for temporary accommodation of the victims. Art. 12 envisages that these shelters shall provide a 24-hour regime of work. The staff of the shelter consists of qualified social workers, medical workers, pedagogues, psychologists, lawyers and other specialists, as well as of auxiliary personnel. The employees of the shelters are obliged to observe the legislative requirements for protection of the personal data that have become known to them during or on occasion of fulfillment of their official duties, as well as to respect the honour and the dignity of the personality of the accommodated persons. The shelters are guarded by police bodies under the conditions of art. 81a of the Law for the Ministry of Interior or by companies having obtained permit for private guarding activity under art. 81b of the same law. The employees of these companies are also obliged to observe the legislative requirements for protection of the personal data. According to Art. 16 the following obligatory documentation is kept by the shelters: journal for the admitted persons; registration card and personal file of the accommodated person; a book of written records for the sittings of the staff. The personal file of the accommodated person contains: filled in questionnaire with personal data; psychological characteristics of the state of the person; prescription for the necessary therapy and treatment; individual programme for providing support to the victim; notes on the termination of the stay in the shelter.

Chapter IV of the Regulation deals with the terms of admission in the shelters. The shelters shall admit at any time of the day and night persons who have declared that they are victims of trafficking in human beings. The persons may declare a wish to be admitted in a shelter before the state bodies and the organizations according to the Law on combating trafficking in human beings. For each admitted person are made written records signed both by the social worker/or by the employee on duty in the shelter and the person himself. The respective bodies of the pretrial proceedings are notified within 24 hours from the admission of the person for his/her reception. In cases when a child – victim is being admitted, the State Agency for protection of the child is being notified immediately. The children – victims are always accommodated in in-

dividual rooms, separately from the adults. According to Art. 24 of the Law on trafficking in human beings the bodies, the shelters and centres undertake immediate actions for finding the families of the children – victims. In these cases the specialised bodies under the Law for protection of the child shall undertake measures for providing representation of the child. The children – victims are also provided education in the state or municipal schools under the conditions of the Law of the national education. The reception of the victim can be made for a period of up to 10 days. Both the Law on combating trafficking in human beings and the Regulation provide for the possibility that the 10 days term may be extended with 30 days on proposal of the local commissions, the bodies of the pretrial proceedings or by the court when the person has expressed a wish for this extension. In cases when the victim has given its consent to cooperate to the investigation (art. 27 LCTH), the accommodation term can be extended by a respective act of the prosecutor until the conclusion of the criminal proceedings. Outside this case the term may be extended by a decision of the staff if free places are available. The victims are informed in a comprehensible language about their rights and obligations during their stay, about their right to request asylum, as well as regarding the services provided by the centres for protection and help. The victims are provided food in compliance with their specific health condition if any and if they do not have clothes and shoes suitable for the season, they are given such free of charge. The medical servicing of the persons accommodated in the shelters and centres is provided by medical establishments determined by the National Commission or by the local commissions with whom are concluded contracts for this activity. Every accommodated person undergoes a medical examination. In case of establishing an infectious disease or parasites the person is given medical care and, where necessary, he/she is accommodated in a medical establishment.

After identifying the persons who have become victims of trafficking in human beings, the bodies of the pretrial proceedings are obliged to inform them immediately about the possibility of receiving special protection if, within one month, they declare their consent to collaborate for discovering of the crime. On proposal of the State Agency for Protection of the Child this term may be extended up to two months when the victim is a child. Under Art. 25 of the Law on trafficking in human beings victims, victims who have expressed their wish to collaborate for discovering the traffickers, shall be granted a statute of special protection for the period of the criminal proceedings, which includes: granting a permit to foreign citizens for continuous stay in the country; extending the stay in the shelters. The prosecutor rules a decree on the request of the victim for granting statute of special protection within three

days from its filing. The refusal for granting such a statute may be appealed within three days before a superior prosecutor who is obliged to rule on the complaint immediately. The permit for continuous residence is issued on the grounds of the abovementioned prosecutor's decree under the conditions of the Law for the foreigners in the Republic of Bulgaria by the respective offices for administrative control at the Ministry of Interior. For the term of their stay in the country the persons, who have obtained a permit for continuous residence, exercise the rights provided by permanent residence in the meaning of the Law for the foreigners in the Republic of Bulgaria, with exception of the right under art. 35, paragraph 2 of the same law ¹. A permit for continuous residence shall not be issued to persons who do not possess identification documents and refuse collaboration for establishing their identity. The stay in the shelters is extended in compliance with the term determined by the prosecutor's decree granting the statute of special protection and it may not exceed the term of conclusion of the criminal proceedings. The prosecutor who has granted the statute of special protection may terminate the special protection in the following cases – when the person has renewed his/her contacts with the perpetrators of the crime, for whose discovering he/she has declared his/her collaboration; when the prosecutor considers that the declared consent is ostensible; danger exists for the public peace and national security. In these cases the prosecutor rules a decree which shall be subject to appeal within three days before a superior prosecutor who shall rule on the complaint immediately.

THB LEGISLATION

Law on combating THB, enacted May 20, 2003.

Amendments of the Penal Code – a new Section called „Trafficking in human beings“ – art. 159a, 159b and 159c. In 2003 was adopted the Law on combating trafficking in human beings, providing for the effective cooperation between the governmental and nongovernmental sector in this field

In 2004 were adopted the following by-law instruments to the Law on combating THB – the Regulation for the organization and activity of the National Commission for Combating Trafficking in Human Beings and Regulation on the shelters for temporary accommodation and the centres for protection and help for the victims of trafficking in human beings. Law on support and financial compensation of the victims of crimes-enacted December, 22 2006

In November 2006 the Republic of Bulgaria signed the Council of Europe Convention on combating trafficking in human beings and on the 7-th of March 2007 the National Assembly adopted the Law on the ratification of the Convention. The Law was promulgated in State Gazette on the 20-th of March 2007.

¹ Art. 35 (2) A foreigner who has authorisation for continued residence, shall be allowed to leave and re-enter the country without a visa until the expiration of the authorised duration of residence.

PROSTITUTION IN BULGARIA: THE SITUATION, SEXUAL HEALTH AND AVAILABLE HEALTH SERVICES

Violeta Kandjikova

Coordinator of the program „Work with female and male sex workers“

Foundation „Health and Social Development“

***Abstract:** The present text presents in brief the structure of prostitution in Bulgaria – it utilizes expert evaluation, collected through field work with female, male, and transvestite sex workers. The legal framework of prostitution in a country decides to a large degree the living and working conditions of those who prostitute, and consequently their opportunity to take care of their physical, psychological and sexual health. Health services to which this group has access is usually connected to HIV/AIDS/STD prevention and are provided by non-governmental programs.*

Key words: prostitution, sexual health, prevention of HIV/AIDS/STD, empowerment, health services

Prostitution can be a conscious choice dictated by various motives for a certain (short or long) period of life. Each United Nations member state has taken up the obligation to protect its citizens. This includes the right to (physical and psychological) health ¹, appreciation of the full social worth of adult citizens, who have voluntarily chosen to prostitute, as well as protecting the health and inviolability of those who have become victims of violence, such as trafficking or involuntary prostitution.

Influence of the legal framework on the work and living conditions of female, male, and transvestite sex workers

The experience of many countries, including Bulgaria, illuminates the direct influence lawmakers viewpoints on this phenomenon have on sex workers as a group. Whether or not prostitution is among other criminalized activities, it necessarily places people, who have chosen to provide paid sex, at risk. The women and men who live and work in countries where prostitution is criminalized are in the most difficult situation. Being treated as criminals, they do not have access to health care services, they do not have protection in cases of violence towards them and are much more dependent on criminal structures. The women and men who live and work in countries where prostitution is officially legalized, but they cannot or do not wish to follow the rules of this legalization and are thus breaking the law, find themselves in a similar situation.

The situation in Bulgaria, where the status of sex workers is not categorically defined, predetermines the unclear attitude towards them. Most often the repressive measures reach those who prostitute, while the perpetrators of violence are rarely

punished. On the other hand, this situation does not lead to criminalization of any of the subgroups and allows their access to health and social services and the access of specialized intervention programs to them.

Structure of prostitution in the country

It is impossible to determine the exact number of sex workers in and out of the country. The difficulties are the restricted access to all subgroups in the places where this activity occurs and the sex workers' frequent migrations throughout the country and abroad. According to expert evaluations, the annual number of sex workers in the country is somewhere between 5000 and 7000.

The group of sex workers in Bulgaria is not homogeneous and the various subgroups have significant differences in their living and working conditions, sexual health, violence and use of health and social services. The differences come primarily from the type of prostitution and the mode of initial entry, while social support, experience and individual characteristics play a role as well. We witness the following types of structure:

Outdoor Prostitution

Street and highway prostitution– Usually, the most disadvantaged group of sex workers, with a lower level of education, a higher level of heroin use, higher level of experiences of violence, and lower level of information about or motivation to use health and social services. Due to the fact that this form of prostitution is the most visible, these people are most often the object of police checks and violence by clients. Most of those who engage in outdoor prostitution are ethnically Roma and usually work close to their birthplaces. They form the group with the highest need of health services and programs to support and empower them.

Motels and parking lots – Most often this is a combination of outdoor and indoor prostitution, located around border regions and key road arteries. Those who form this group are exclusively women, with a lower level of education and health culture, most often from small towns and from the Turkish or Roma ethnicity. The observations of field work teams are inconclusive but they provide reasons to assume that these places of prostitution are used by networks of human traffickers. Truck drivers, until now most often from a Turkish ethnic background, are the most frequent clients of these women. They are considered to be a high risk group in relation to the transmission of HIV/STDs due to their long periods of absence from their families and their traditionally risky sexual behavior.

Indoor Prostitution

Prostitution in hotels – This type of prostitution is most visible in resort and border towns but is widespread in big cities as well. Basic care for this group's health and opportunities to provide it is on a relatively good level, but access to this group is very difficult.

Prostitution in private apartments („clubs“, „offices“ and others) – The most varied type of indoor prostitution, as it can include „luxury“ services as well as an opportunity to hide those using drugs and illegal immigrants. Due to the variable nature of this type of prostitution, it is difficult to paint a coherent profile of those who work in it and, for that reason, the approach after having reached a member of this group is spe-

¹ Ottawa Charter for the Promotion of Health, Canada, 1986.

cific to every region. Again a large part of the efforts are directed towards empowerment of the women in order to care for and protect their own health and rights.

Bars, striptease clubs – Usually, they are a part of a chain of private apartments, in this way securing mobility for those who work in them. As a whole, the women, men, and transvestites in these places have a better health culture, they have relative freedom of negotiating safe sex practices and relative quickly assimilate new, health supportive behavior changes.

Escort – Traditionally, escorts are presented as the highest level in the prostitution hierarchy and they are not a prioritized target group for the fieldwork teams. For that reason the information about them is scarce. There is a possibility that illegal immigrants and drug users are included in this group.

Resort Prostitution – A relatively new phenomenon, which is becoming entrenched with the development of tourism in the country. Outside of the holiday season, most in this group work in one or more of the other subgroups, but there is a small percent that works only during the holiday season. Due to the particularity of their work place, the opportunity of the sex workers to negotiate work conditions or to be reached and to use specialized HIV/STDs health services varies greatly depending on the place.

The women engaged in prostitution

According to expert evaluations, the majority of female sex workers (about 80%) are connected to other people or networks. The relatively small portion working independently (about 20%) is significantly higher than 5 years ago and is increasing slowly. Those who work independently usually have more experience, more confidence, and possess better social skills. A higher number of independent female sex workers participate in indoor prostitution.

The level of drug use varies with the different groups; the use of stimulants (amphetamines, cocaine) is becoming more and more popular among those who work indoors and is most often offered by clients. There is a small number of women, most likely due to the police persecution to which they are exposed, who use heroin. However, the currently low number of HIV positive female sex workers continues to include primarily intravenous heroine users.

The use of condoms with clients is a regular practice of female sex workers and the wider use of lubricant is a fact significantly influenced by the long years of work with this group. On the other hand, these women do not use protection when having sexual contact with their permanent partners. The condom is a „punitive measure“ in cases of infidelity or diagnosed STDs. These contacts are understood as part of their intimate life, different than „work,“ with the use or non use of a condom being the main differentiating factor. Most likely this is the reason for the higher number of abortions and transmission of STDs among female sex workers.

The men and transvestites engaged in prostitution

This group has grown in the last years (to 5 % of all sex workers in Sofia), as male sex workers usually offer their services primarily to other men. Most of them are ethnically Roma

and this fact can be attributed to the traditionally less prevalent taboo against homosexual contacts between boys in this community. One explanation is the traditional expectation for a man to have sexual experience, whereas for a girl to be a virgin. Research shows that 59 % of Roma men have had some sexual contact with another man ¹.

Male sex workers and transvestites almost without exception work independently. They often do not pay bribes to criminal structures and are significantly more open to informal unifications and mutual support than female sex workers. They move between the indoor and outdoor prostitution, as recent public protests have influenced their hiding in indoor prostitution.

Risks for this group are connected with the following factors: high alcohol consumption, and sometimes drug use; risky sexual practices (anal sex, chaotic behavior when choosing clients and/or partners); the work often happens on criminal terrains due to the stigma towards male prostitution; frequent mobility, including from country to country, where the incidence of HIV among men having sex with men population is significant; significant number of male sex workers are minors from the Roma community.

Access to health services

Interventions among female and male sex workers in Bulgaria, started by non-governmental organizations and continued by the Ministry of Health include work based on the foundational principals for promotion of health.

At the present moment they include primarily prevention of HIV/AIDS and sexually transmitted diseases and work in several directions:

- Construction of a **public health politic**, including all public sectors, not only the health sector
- Creation of an **encouraging environment**, supportive of healthy choices
- Unfolding of **actions of and in the community** through empowerment of all groups in society
- Development of **personal skills** of health protection and valuable social functioning
- Re-orientation **of health services** in the direction of prevention and looking at the individual in a wholistic manner.

The program for prevention and control of HIV/AIDS, financed by the Global Fund to fight AIDS, tuberculosis, and malaria ², began during 2004–2005. It multiplied and broadened the geographic distribution of services for prevention of HIV/AIDS/STDs and treatment of STDs among sex workers in the country. Around 50 % of sex workers received free and anonymous materials, as well as consultations for safe sexual practices and injections. They can receive tests for HIV, syphi-

¹ High Levels of sexual HIV/STD risk behavior among Roma (Gypsy) men in Bulgaria: patterns and predictors of risk in a representative community sample. Elena Kabakchieva MD, Yuri A. Amirkhanian PhD, Jeffery A. Kelly PhD, Timothy L. McAuliffe PhD, and Sylvia Vassileva MA, International Journal of STD & AIDS 2002, 13: 184–191

² www.theglobalfund.org

lis, Hepatitis B and C and treatment of STDs at 5 mobile medical clinics.

All services connected with prevention, however, are financed exclusively by foreign donors, and the Program for prevention and control of HIV/AIDS will end at the end of 2008.

At the moment, the bigger part of female and male sex workers do not have health insurance and, consequently, do not have access to the health care system. This is especially true for the women and men who work outdoors. For that reason the financial factor is often the main obstacle for those who desire to use the health care services outside of the specialized medical services for the prevention of HIV/AIDS, which are provided to them. Additional reasons for the lower rate at which health services are used are problems with time management, lack of knowledge about the

respective services, shortage or inappropriate attitude from medical specialists, lack of motivation to take care of one's own health.

Intensive work with the group of female and male sex workers shows a clear connection between the work conditions (such as violence, freedom when negotiating work conditions, personal responsibility when managing one's time and percent of the earnings received) and perceptions of one's physical, psychological, and sexual health as valuable. Consequently, a big part of the supportive efforts of the women and men, who offer paid sexual services, need to be put towards empowering them with the aim of creating and sustaining the healthy behaviors, which preserve their life and health, as well as that of their friends' and families' and of society as a whole.

Children Speak Out:

TRAFFICKING RISK AND RESILIENCE IN SOUTHEAST EUROPE ¹

Diana Radeva
Psychologist

Svetlana Blagoeva
Clinical Social Worker

Working in the field of prevention of trafficking in children necessitates that we think about the questions surrounding children's vulnerability. The project „Children Speak Out“ was carried out in an attempt to find the reasons why some children are more likely to be trafficked than others. The research took place from March 2006 to July 2007 in seven Balkan region countries – Albania, Bosnia and Herzegovina, Bulgaria, Kosovo, Serbia, Romania, and Montenegro. Our interest in an in-depth study of the phenomenon, evaluation of the needs of children at risk, and successful international partnerships for counteracting trafficking in children dictated the regional scope of the research.

In Bulgaria this research was part of the program „Child Trafficking Response Programme–Bulgaria,“ on which Animus Association/La Strada Bulgarian work together with Partners Bulgaria Foundation. The implementation of the study was entrusted to the Vitosha Research Agency. The goal of our cooperation was to identify trafficking risk factors, which could help professionals in formulating the profiles of children at risk and enable them to construct intervention methods directed at specific risk factors. The hope being that as a result children could be protected in more effective and measurable ways.

¹ This article uses the original title of the Official Report for Bulgaria from May 2007 and the text is based on the conclusions of this report.

The research is unique because of its orientation towards a child-based approach and depends on the direct participation of children at every stage. The regional research, in all seven countries, included 618 children and 258 adults, while in Bulgaria the ratio of children and adults is approximately equal. The numerical ratio between children and adults expresses our desire to hear the children's point of view on their lives, fears, dreams and hopes, as well as the world around them.

The foundational questions of the research revolve around the factors, which put some children at a higher risk than others and those other factors, which support children's resilience; how children comprehend the mechanisms and processes connected to the phenomenon of trafficking in persons; and how the received understanding can help the development of our programs.

The methods of the qualitative research (in-depth interviews, focus groups, observations and other) allow for an in-depth study of the phenomenon.

The first stage of the study in Bulgaria included a review of the existing literature on the subject. According to the studied sources, there exist different factors (political factors, socio-economic factors, cultural norms and dispositions in regard to ethnicity, class, gender and childhood, individual factors), which make the trafficking in people in and from Bulgaria easier. The analysis of the available statistics with reference to victims of trafficking for sexual exploitation, yields the following tendencies:

- The share of victims who are minors is decreasing;
- The share of Roma women and girls is significant and it is increasing;
- College educated women formulate a new, specific risk group;
- There is an increase of victims, who self-identify as „very poor“;
- More than half of victims come from regions, which are „inconvenient“ from the view point of trafficking – interior and coastal;
- The coercion with the use of sexual and physical violence is decreasing, but the forms of psychological coercion are increasing.

During the first stage of the research, in-depth interviews with key informants—representatives of non-governmental organizations and government institutions at the national level – and in-depth interviews with children and adults victims of trafficking were carried out.

The second stage of the research was comprised of focus groups with key informants on the local scale (representatives of government institutions, representatives of NGOs and leaders of local communities), focus groups with children, in-depth interviews with children, observation and analysis of documents from local sources. In the research participated different groups of children: youths, volunteers of an NGO; children, who live in a family and go to school; and children in institutions. From the viewpoint of ethnicity the included children were of different communities: Bulgarian, Roma, millet¹, unidentified.

The research topics were chosen so that they span across different areas of the children's lives and viewpoints in regard to trafficking in persons:

- childhood dreams and hopes;
- how children understand the topics „risk“ and „resilience,“ viewed not only in the context of trafficking in persons, but in the broader context of crime, exploitation, and violence towards children;
- the children's perception of the social support they receive;
- childhood models for decision-making;
- processes and mechanisms in trafficking in people;
- the people, places, and situations, which place children at risk or give them security;
- the politics connected with counteracting trafficking in persons.

In the attempt to understand the children's point of view, we paid attention to their dreams, desires, hopes, aspirations, goals, and expectations from life. According to the statements of all groups of respondents, the most commonly encountered aspiration is the acquisition of material goods. It is important to note, however, what the children understand as „material goods.“ While for the Bulgarian children, material goods are connected to the desire for having their own money and a well paid job, for the Roma kids they are reduced to the basic needs of life – food and clothes. Having their own home, better food, clothes and shoes are among the goods indicated by the children from institutions.

The accent on the „material“ can be seen as a part of the collective value-changing process in Bulgarian society, as well as a result of the models, influenced by mass culture, advertisements, and the media. On the other hand, the designation of material goods as primary desires may be the children's way of expressing their other needs and announcing them to adults.

¹ These are children from an ethnic group about which it is said that they have a Roma background. The people within it, however, speak only Turkish and self-identify as Turkish. For that reason, it follows that they should be defined as such due to the basic human right of self determination. The rest of the ethnic groups in the country, however, do not perceive them as Turkish, this perception influences their attitude towards the children from this group. In order to denote all these factors, we accept conditionally the denomination utilized by some leaders of the community. – Note of the lead inspector Slavvanka Ivanova.

„There are two kinds of people. The first dream of such things – they are calculating, materialists, they want a nice car, lots of money, a boyfriend who is somebody or something. The second kind are content with the small things – they don't want any problems, they want to have friends.“

(Girl, 16 years, Bourgas)

One of the main desires of the children, completely missing from the perception of the key informants, is the creation of a good family and happy familial relations. From the children's statements in relation to the danger and security in their lives we can develop not only an idea about their opinion on these questions but also to hypothesize from a research viewpoint about the factors in their environment, thinking and sense of the world, which create the potential risk and build up possible mechanism for protection from them. The risk factors are not only tightly intertwined together, but also with one or more of the groups of children, which they affect. As a result, it is not possible to draw a conclusion about a direct causative relationship between risk factors and involvement in trafficking because these factors affect children in different ways.

The most commonly mentioned risk factors are connected with diverse types of institutional deficits (rearing in institutions, accusations of corruption, inaction, lack of adequate politics of government institutions, evaluation of negative influence of some aspects of the judicial system). The researched children and adults envision diverse problems in the lives of children in institutions – from the deficit of basic material security, to lack of support and adequate attitude from the disciplinarians, to being pressured to beg and cases of physical and sexual violence by older children against younger children and boys towards girls.

„There was this girl, she was 2–3 years older than me. She is 15 now. An older boy raped her. He was 2 years older than her“

(Girl, 12 years, Bourgas)

On the other hand, the economic premise, strongly accentuated as a risk factor from the representative of NGOs and institutions, is not recognized as such a strong factor from the victims of trafficking (another group of respondents included in the study). Economic factors are indicated not only as a characterization of the entire country or of particular regions, but also of specific ethnic communities and separate families.

According to a larger part of all respondent groups, ethnic belonging should be added towards risk factors. Children from ethnic minorities comment on it more often than Bulgarian children, connecting it to socio-economic status.

„Just like last week, those thugs who absolutely hated Gypsies – some Gypsies from I don't know where took off their clothes on the beach and a thug went and beat up a kid and on the news and on the radio they said that the kid who the thing beat up had died.“

(Girl, 14, Bourgas)

The lack of a supportive environment is the general terminology used to describe risk factors connected with situations of impaired communication or lack of adequate communication of the growing child (and also for a grown individual) with a

significant to him or her figure. If the children do not succeed to find that which they need from the people around them, they seek out other people towards whom they can address those needs, which in turn makes them more vulnerable to abuse.

„Well, there was this girl, aged 16 I think, perhaps 15, who had problems with her mother. They pressed her for money and she was forced to go abroad to work. Because of her mother who kept nagging about money. This is a really bad thing for a parent to do. To raise the kid and to do this for money, to blackmail her own child for money. I wouldn't want this to happen to anybody“.
(Girl, 16, Kyustendil)

The abovementioned risk factors, along with others like them, are looked upon also as factors of resilience but with the opposite ratios. The biggest share of statements on the topic of resilience are connected with the role of the family, which needs to secure adequate psychological and material care for the children, as well as to be the main information source for the existence of risks and ways to protect one's self from them. The family is seen as a supportive environment with the biggest opportunity to protect and defend children from danger, but also with the toughest consequences if it does not fulfill its role.

„Well, the family – besides the family, nobody else can. If the mother and father don't help, who will?“
(Boy, 14, Bourgas)

The different groups of respondents diverge significantly in regard to their positions on institutional support as a factor

of resilience. For the children, statements about institutional support, are two to four times rarer than for the different categories of key informants.

Being informed about the problem of trafficking turns out to be one of the most important factors for its prevention. The study showed that children, living in Roma ghettos; children living in Children's Homes, without parental care; children from unstable families, that is children victims of domestic violence; and children without education are subjected to specific risks, each one of which is directly connected with one or more mechanisms of involvement in trafficking. In spite of this, any child can find itself in a risky situation, to be tricked and deceived. This presumes that the measures of counteracting trafficking in children need to be complex with an accent on work with children from the specified groups.

One possible beginning of this process is to give children the space and freedom to speak, trying to listen to the meaning behind the words:

„A girl here went and sold her child for 3 millions. Now she has everything, and she has another child. She said that she was going to sell her child in Greece and buy what she needs. They have spend the money and now they want to sell all their children.“

(Girl, 16, Bourgas).

It is necessary not only to research the opinions and desires of children about their own lives, but also for these opinions to be considered when the children's future is being decided, and this to become a part of the sanctioned institutional mechanism.

YOUTHS AND INSTITUTIONS

Diana Radeva

Svetlana Blagoeva

This article presents aspects of our work in training groups with youths living in institutions. We have demarcated separate phases from the processes and the dynamics present in such a group. The choice to write on this topic was due to our necessity to rationalize and share the multifaceted experiences gathered through our communication with youths.

The trainings were initiated for the purpose of prevention of trafficking in persons. We chose to approach groups from institutions because of the complex situation within which the children find themselves produces anxiety and disquietude¹. The groups with which we met carried the problems of the particular institution to which they belonged².

¹ The choice of institutions in which to work, based on preliminary analyses, was stated by representatives of the National Child Protection Agency.

² Children's homes, lacking from parental care, Socio-pedagogical Boarding School, Disciplinary Boarding School, SOS Children's Villages.

Thinking about the upcoming work, we sought ways to reach out to the youths. Our first task was to introduce them to the topic of trafficking in persons and to build up dispositions and skills for protection. The trafficking situation, looked at the context of the children's whole hitherto existing experience – marked by loss and violence – could be to a large degree one expected, although undesirable continuation and repetition of their tragic history. In this sense, trafficking in person is something familiar and for that reason difficult for the children from institutions to connect with the emotions surrounding the circumstances of being handled as a commodity. We focused on thinking about what is necessary to these children so that they could distance themselves from identifying as victims and to not enter trafficking.

We knew that the information which they would receive is necessary but if the children did not have the opportunity to apply it to their experiences and lives, it would not be enough just to inform them about the problem. We also knew that being able to re-think this problem would only be possible if the children could contribute to the process.

The beginning of a meeting is based on the previous meeting

When the first planned meeting happened, there was another reason for visiting the institution. It turned out that at

that moment the children were available and we had the possibility of meeting with them. We thought about how to present the upcoming training to them. After the children gathered, we got acquainted and introduced to them that we would talk about trafficking in people and asked them if they had heard about it. They laughed at us.

This incidental meeting gave us and the children the opportunity to acquire a mental picture about what the process would look like and open up space for direct contact.

At the preliminary meeting of another group, the children were interested to know if there would be other participants in the group, if they could ask questions, and to offer their own version of the training. They had the freedom to evaluate us, reject us or like us. At the later meetings, during the next week, as many of them came as they had promised.

We became convinced that preliminary meetings with each group before the beginning of the training decreases the tensions from the anticipation of letting people in whom you do not know and gives clarity to that which is to follow. In this way, the youths see that their decisions to participate or not to participate in the group process are respected and that they have an opportunity choose.

The beginning of work in the group is accompanied by provocations

During the first day of training with a group comprised only of girls, the work began with much anxiety and resistance. And with distrust.

After the first break, we entered into an atmosphere charged with tension, the source of which we did not know. It kept rising. Everyone in the group refused to speak. No communication was possible. Some got up from their seats. Others began yelling at each other. We all got up.

We tried to understand what was happening, but it was difficult to orient ourselves.

It turned out that they wanted to kick out one of the girls (S.), who at the break had stolen the coffee creamers, taking them to her room..

The rest jumped on her and wanted to drive her away immediately. We tried to comment on what was happening with them at the moment – the anger, the sense of betrayal, unfairness. Simultaneously, we also wanted to show her feelings in the situation. But that did not help – it was necessary for her to be driven away at any price. When we pointed out that such a decision would be final and according to the rules created by the group she would not be able to return, it had the opposite effect of what we intended) it made them even fiercer.

Then one of the group's leaders suggested to take S's place, putting the paper with her name on it on top of hers (all participants had adhesive pieces of paper with their names on it), and in that way „transforming“ into S, she provoked the others to channel towards her everything which they wanted to say to the girl. In the beginning it seemed impossible to them to attack an authority figure, but later everyone jumped on the „new“ S. They began to scream and insult her all at ones...

Only after they had „stepped out“ of themselves enough, it became possible to speak about what had just happened, about

their anger, and her motives. It was difficult for them to accept the possibility of giving her a chance to stay or to apologize. It was necessary to vote. Despite the few voices which supported her, we once more postponed her „banishment“ by suggesting that she stay at least until the end of the day.

At the end of the day, the attitudes against S had lost their strength. On the second day of the training, she was accepted by the group. It was possible for them to forgive her.

Symbolically, one possible explanation is that S' theft is an attempt to compensate for her non-material want. The unbri-dled aggression of the rest of the girls probably stems from their experience of themselves as the „woman-thief,“ who provokes banishment and rejection. The „woman-thief,“ who attempts to steal love and attention, announcing herself to the world. The „woman-thief,“ who is very useful and necessary to every one of them.

The insurmountable desire to banish her could be connected to their own questions about themselves („can you endure me?“). By ostracizing the „bad member“ of the group, they charge her with all the negative impulses, thoughts, and feelings, which they cannot endure in themselves due to the fear of not being accepted. Our attempts to create space for the various aspects, which they carry within themselves, permits the integration of their irreconcilable parts. That yields the possibility of drawing a fuller picture.

The topic of trafficking touches their vulnerability, intertwined not only with the threat of their physical wholeness, but also with their possible fantasies (the fantasy that you are desired, special, secure).

Such provocations test the group leaders' abilities to stand firm in their positions, keeping their power and authority, while not allowing a member of the group to be destroyed on a symbolic level. The mighty attack against the leaders is a desperate way to communicate and share the unbearableness of that which they cannot integrate – to make you feel like one of them, so that you can understand what it is like for the person who steals.

The delinquent youths often issue provocations due to their previous experience of a series of rejections and lack of persons, who can endure them. This is a provocation towards the authenticity of our respect and consideration, as well as our ability to survive as stable authority figures. In one way or another, the questions expressed in their behavior towards us are questions, which they issue to the significant adults, which have importance in their lives.

Each group issued various types of provocations (refusal to start the group process before they understood and/or heard personal stories from us, comments of a sexual character towards the leaders, demonstrations of physical violence among the participants). In adolescence, the mix of sexual and aggressive impulses finds expression in similar delinquent acts. The foundations of this behavior can be found in their pasts where they construct models of trust and love. The failure of these models leads to confusion, coalescence, and inability to differentiate love from animosity.

In such cases we have disrupted the design and framework of the training and offering space to talk about what had happened, about the group's mood, eventually returning to the focus of the work.

The passing of the stage of provocation leads to the beginning of the work process

Part of the training program included projection of the film „Lilya Forever.“ The film presents the story of 16 year old Lilya, who lives „somewhere in the former Soviet republics.“ The story in the film allows the girls to identify with the heroine, whose life ends tragically.

Lilya's tragic story presents an unbearable but familiar reality, which provokes in the youths various and, on first look, contradictory reactions (crying, anxiety, aggression, overexcitement).

After the film's end, in one of the groups consisting of girls and boys erupted a bitter argument among the participants. The girls backed Lilya's position, with whom they had identified. The boys attacked and accused.

It was suggested to them to break up into two groups depending on their shared position about Lilya's „guilt.“ The task of each group was to argue its position.

Behind such arguments stand deeply personal reasons and fantasies. For the girls, it is much easier to see themselves in Lilya's position, while the boys become aggressive due to their feelings that there are attracted to the heroine but are unable to save her. Validating the opposition of the viewpoints, we attempt to investigate the objectivity of „pro“ versus „con“ arguments. The separation in two opposing groups helps each participant's personal position to be named and thought through, which allows a shift away from it. In some of the groups youths changed their „place“ from attackers to defenders, which led to a new balance.

The aggression and accusations against Lilya could be interpreted as an expression of the unbreakableness of anguish and horror and the desire to protect themselves from the painful contact with violence and death. The interpretations and commentaries make it easier for the youths in their contact with themselves and confrontation with protective schemas, which aid the internal myth for personal invulnerability.

Another way to work with the film is to let the group to develop Lilya's story differently, having each participant supplements the version created by the previous one. In this way the youths try different exits and test the workability of the coping strategies, which they can utilize.

A different approach, which confronts direct resistance is participation in a role play, placing them in imaginary trafficking situations. They play out the situations, in which there are three main roles: a witness, a trafficker, and a potential victim. The role plays offer the chance of a deeper contact to the motives and positions of all involved in the situation. In the discussion after the role plays the rest of the participants share their versions of the role plays, which supplement the picture and bring the reality closer.

The end of the work process precedes the separation

In these groups it has always been difficult to part. The time allotted for separation depends on each group. We have

worked with groups where part of the participants leave before the end, knowing that the conclusion is coming. Their early exit is an expression of a refusal to experience and accept the separation from the group. The dramatics that they impart comes from an archaic sense of loss or painful separation. The actual situation calls out and revives frozen traumatic separation and/or losses.

When naming of these emotions is possible, the separation is easier. Then it is perceived as part of the present experience and not as the consecutive repetition of a situation of abandonment.

* * *

In most of the institutions, the youths live in the so-called closed regiment. Their restricted contacts with the outside world deprive them from the opportunity to experiment on the basis of which to build a realistic image of themselves. These youths lack a wider opportunity to question the relationships necessary for the developmental tasks of the period. From there stems the lack of motivation for development.

On the other hand, the lack or limitations (as a result of failure of relations with their parents and their non-belonging to a home) would also not grant the children the sense that they have succeeded at that which they find necessary.

According to some authors the anti-social behavior is an attempt to achieve security and stability where it is lacking. Through this type of behavior the youths seek not only belonging but also someone who can create a framework and outline limits of acceptability.

The provocative behavior could be seen as an attempt to seek an expression of one's self and to achieve autonomy. The „symptoms“ of these children (thefts, fights, prostitution, deceit, aggression, running away from the Home) are a way of connecting and communicating with others, of finding an identity and of uncovering of one's place. Our observations, based on the work with groups, show that youths who on first glance seem „easier“ for communication and work and who fit adults' expectations in reality cannot uncover a creative potential, to work productively and to include themselves in the group process. From this viewpoint sometimes the lack of expressed delinquent behavior)“symptom“ is more troubling in the context of differentiation of the children and achievement of developmental tasks.

The identification of the youths with significant adult figures, as well as experimentation with different roles, lays the foundations of identity formation. The reactions of those surrounding them, their acceptance or rejection, are extremely important for development. The children already experience being placed in the institution as a sanction for their behavior and thoughts and not as an example of care and protection. The disrupted relationship with the world around them is another reason to offer them more opportunity to communicate with people, who are not part of the closed system in which they live. Interactive trainings present the opportunity for authentic, although sporadic, communication with outside people. The experience, which the children gather in these trainings, has an experiential character, giving it the sense of something real. For that reason, it makes sense to continue working with them.

ТРАФИКЪТ НА ХОРА
Въпроси и отговори

Асоциация „Анимус“

София, 2007

TRAFFICKING IN PERSONS
Questions and Answers

„Animus“ Association

Sofia, 2007